Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 10 (1202) ГОД XXIV БЕЛАСТОК 11 САКАВІКА 1979 г. ЦАНА 60 гр.

Віншуем!

Якраз у Дзень жанчын выступілі з першым канцэртам гарадчанкі. Было гэта 25 год таму назад. У калектыва багатая гісторыя (чытайце пра яе ва ўспамінах Ніны Мушынскай, якія ад Новага года друкуем), і перспектыўная будучыня. З нагоды юбілею жадаем заслужаным гарадоцкім спявачкам прымножання славы і гарачых апладысментаў на многія гады.

Брава, Гарадок!

На здымку: гарадчанкі выступаюць на беларускім фэстыне.

Фота В. Рудчыка.

Марыя Пятроўна

Пасля многіх год я зноў бачу і чую **Марыю Пятроўну Вжэцёнка**. У яе каляровым доміку на Дубічах у Бельску цішыня і ўтульнасць. На этажэрцы, тумбачцы, стале — усюды стосы кніг. Марыя Пятроўна ўсхвалявана тупае маленькімі крочкамі з кухні ў гасціную, папраўляе абрус, падае мне шклянку духмянага чаю, падсоўвае вазачку з пячэннем. І ўспамінае, успамінае... А ўспамінаць ёй ёсць што з пражытых 79 гадоў.

— У бацькі было нас пяцёра. Старэйшая сястра, хоць і надта здольная была, але яе не вучылі. Сярэдняя стала краўчыхай. А я, трэцяя, заўпарцілася быць настаўніцай. Яшчэ як у пачатковую школу хадзіла, то, бывала, збяру меншых дзяцей з палавіны Дубічаў, узлезем на нашу старую яблыню і там, на голлях, гуляем у школу. Ну, вядома, я заўсёды была настаўніцай. Марыла пайсці ў настаўніцкую семінарыю, што тады была ў Красным Стоку каля Дубровы Беластоцкай, але выбухла першая сусветная вайна і з маіх мараў нічога не выйшла. Аднак з вучобы я не зраклася. Як усе, так і мой бацька збіраў пакрысе пасаг для дочак: то загонец зямлі прыкупіць, то кавалачак поплаву, то цялятка на кароўку гадаваць пусціць. Я і стала прасіць яго: „Татка, мне пасагу не трэба, лепш пашлі мяне вучыцца“. Што ж, бацька прадаў карову, і за яе я пачала хадзіць у прыватную жаночую прагімназію Марціноўскай у Бельску. Ды ўсяго толькі год там правучылася. Наблізіўся фронт. Бацька наладаваў воз, прывязаў да яго карову, маці парэзала курэй, узялі мы гурточак авечак і пацягнуліся ў бежанства.

Бежанскія гаротныя бадзянні закінулі Вжэцёнкаў аж у Таганрог, на ўзбярэжжа Азоўскага мора. Там Марыя Пятроўна закончыла гімназію і паступіла ў Солецкую настаўніцкую семінарыю, што эвакуавалася ў Таганрог з Сольца ў Варшаве. Сям'я ў 1918 г. вярнулася ў Бельск, але без яе, бо ёй вельмі хацелася закончыць семінарыю. Потым, настаўнічаючы па сёлах у прыазоўскіх стэпах, перажыла яна ўсе жудасці, што пракаціліся тудою ў часе Грамадзянскай вайны. Сухі скрып віселіц пад цяжарам ахвяраў розных атаманскіх бандаў перараджаўся ў вогненнае бяспамяцтва тыфу, на які яна западала некалькі разоў. У Бельск вярнулася ў 1921 г. Адразу спрабавала паступіць на работу, але „бальшавіцкага“ настаўніцкага дыплома тадышнія асветныя ўлады не прызналі і працы не далі. Толькі пасля доўгіх і паніжаючых захадаў удалося ёй паступіць на падрыхтоўваючыя да настаўніцкай працы курсы ў Гродне. Потым яна атрымала пасаду настаўніцы ў аднакласнай школцы ў вёсцы Сарочыцы, што знаходзіцца паміж Скідэлем і Луннай на Гродзеншчыне.

— Дабралася я неяк туды, а школка тая — уросшая ў зямлю вясковая халупка, у вокнах — ні шыбінкі, у сярэдзіне — няма на чым сесці. Але ж солтыс пастараўся недзе чатыры лаўкі ад сцяны і да сцяны, пашклілі вокны. У баковачцы, завешанай ад класа радзюжкай, была мая „кватэра“. Як школьная старожка выбярэцца ў Скідэль і прынясе хлеба і яшчэ чагоколечы, то ем, а як не пойдзе — сяджу, бывала, па цэлых днях галодная. Навокал прасціраліся багны, зімою ваўкі падыходзілі пад самую вёску і жудасна вылі. І ўсё ж я палюбіла гэты куточак, тамашніх людзей, сваіх вучняў. Вельмі ж працавітыя і старанлівыя яны былі, з чулым адкрытым сэрцам, цягнуліся да лепшага, святлейшага. Памятаю, арганізавала я першую, надта скромненькую ўрачыстасць заканчэння школьнага года: вершыкі, песенькі, танцы. Бацькі глядзелі і плакалі.

Працавала Марыя Пятроўна ў Сарочыцах сем год. Вырвалі адтуль яе сямейныя няшчасці. На сухоты памёр 23-гадовы брат, потым адна сястра, другая. Упрасілася, каб быць бліжэй Бельска. Вучыла ў Крынках на Сакольшчыне, у Чыжах на Гайнаўшчыне, у Следзянове і Коцах каля Сямяціч. Выйшла замуж, але ў хуткім часе ў цеплыню жыцця маладой сямейкі дыхнула смерць — у яе самой адкрыліся сухоты. Ратавала сябе для дзіцяці, мужа, бацькі. Але злая доля не адступалася: ужо ў часе акупацыі памірае бацька і годам пазней — муж. Асталася адна, хворая, з дваіма малымі дзяцьмі без якой-небудзь дапамогі і сродкаў да жыцця. І толькі дзякуючы сіле свайго духа, настойлівасці і загартаванасці здолела перажыць усе нягоды і зноў, ужо пасля вызвалення, вярнуцца да настаўнічання. Спачатку вучыць у бельскай пачатковай школе № 1, затым яе як выдатнага методыка пераводзяць на работу ў пачатковую школу пры Бельскім педагагічным ліцэі, дзе вучні гэтага ж ліцэя пад наглядам вопытных педагогаў ставілі свае першыя крокі ў навучанні, у тым ліку і беларускай мовы.

(Працяг на стар. 4)

З рэпарцёрскіх запісак

Пакруціць за хвост...

Завандраваў я аднойчы на скупачны пункт Гайнаўскага ГСу. Ля будынка, у якім памяшчалася вага, таўпіліся сяляне са сваёй жывёлай. Нейкі гаспадар, праклінаючы ўсё на свеце, выпіхаў задам з вагі сваю кароўку. Дапамагала яму жонка.

— А што, дадому павядзеце? — пацікавіўся кіраўнік сельскагаспадарчай службы Гайнаўскай гміны, які тут спадарожнічаў мне.

— Калі будуць так класіфікаваць, — знерваваўся селянін, — то я ўвогуле павяду прадаваць сваю жывёлу на іншы спэнд. 528 кг вагі — і толькі звычайная **„адзінка“!** Хто гэта бачыў?

— Тут „экстру“ трэба! — закрычала яго жонка.

— Хай бы „першую А“... — згадзіўся селянін.

— Сёння многа жывёлы, — сярод агульнага шуму прамовіў нейкі іншы гаспадар, — і таму заніжаюць класы, каб менш прыняць. Я адразу ведаў, што сёння „спэнд“ будзе няўдачны.

* ✲ *

Спэнд. Слова ўжо моцна закаранілася ў слоўніку нашых сялян. Яны рыхтуюцца да яго не менш старанна, як калісьці рыхтаваліся да ўрачыстага гадавога кірмашу. Спэнд — гэта ж апошні этап сялянскіх намаганняў, ацэнка іх працы і турбот. Нічога тады дзіўнага, што ў час спэнду проста стыхійна праяўляюцца эмоцыі і супярэчныя меркаванні.

* ✲ *

Прабіраюся ў камеру, дзе вага і кантора класіфікатара. У клетцы на вазе ялоўка Катушэўскага з вёскі Махнатае. Гаспадар, відаць, вопытны. Кажа, што дома асталося яшчэ 8 кароў. Не адзін раз даводзілася прадаваць яму сваю жывёлу ў класе **„экстра“**. Цяпер аднак на баку яго кароўкі чырвонай фарбай красуецца **„адзінка“**.

— Пане класіфікатар, — звяртаецца гаспадар да чалавека з канторы, — па колькі купляеце маю ялоўку?

— Па 35 злотых за кілаграм, — адказвае прадстаўнік ГС-аўскага гандлю.

— І больш нічога не дабавіце?

— Тут не кірмаш, а дзяржаўная установа! — рашуча заяўляе класіфікатар. — І таргавацца мы тут не будзем. Гэтая штука закласіфікавана да першага класа...

(Працяг на стар. 4)

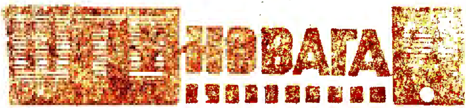

ЗМОВЫ

Вывад аб „высокай ступені верагоднасці“ наяўнасці змоў з мэтай забойства прэзідэнта Дж. Кенэдзі і вядомага негрыцянскага грамадскага дзеяча Марціна Лютэра Кінга зроблены спецыяльнай камісіяй па расследаванню гэтых забойстваў, якая на працягу двух гадоў займалася вывучэннем акалічнасцей падрыхтоўкі і ўчынення злачынстваў у Даласе і Мемфісе.

Поўны тэкст даклада камісіі аб'ёмам каля 40 тамоў будзе абнародаваны праз некалькі месяцаў, аднак апублікаваныя кароткія вывады не пакідаюць сумненняў у тым, што забойствам Кенэдзі і Кінга папярэднічала змоўніцкая дзейнасць.

Камісія, у прыватнасці, прыйшла да заключэння, што 22 лістапада 1963 года па аўтамашыне, у якой знаходзіўся Кенэдзі, было зроблена чатыры, а не тры выстралы, як сцвярджалася ў дакладзе афіцыйнай камісіі Уорэна. Аўтары дакумента таксама лічаць „вельмі верагодным“, што ў прэзідэнта стралялі два чалавекі. Тым самым, па сутнасці, камісія палаты прадстаўнікоў адхіліла версію, згодна з якой Л. Освальд з'яўляецца „забойцам-адзіночкай“.

Камісія абвінаваціла федэральнае бюро расследаванняў у тым, што яно вяло варожую кампанію супраць М. Л. Кінга, дапускаючы сур'ёзныя злоўжыванні і не „ўлічваючы, што гэта кампанія можа справакаваць фізічную расправу над негрыцянскім лідэрам“.

Апублікаваныя камісіяй палаты прадстаўнікоў вывады ўсё яшчэ не даюць магчымасці даць ясны адказ на пытанне: хто ж арганізаваў і падрыхтаваў забойствы Кенэдзі і Кінга? Мясцовыя палітычныя назіральнікі не ўтойваюць песімізму адносна таго, што амерыканцы калі-небудзь пазнаюць усю праўду аб „злачынствах веку“, паколькі ва ўтойванні яе зацікаўлены ўплывовыя палітычныя сілы.

У ГЭТЫМ ТЫДНІ

100 гадоў назад

14.3.1879 нар. Альберт Эйнштэйн, нямецкі і амерыканскі фізік-тэарэтык, стваральнік тэорыі адноснасці, лаўрэат Нобелеўскай прэміі.

40 гадоў назад

15.3.1939 Германія акупіравала ўсе чэшскія вобласці.

* * * * * * *

13.3.1909 пецярбургская „Ніва“ пісала: „Як відаць, вайна паміж Аўстра-Венгрыяй і Сербіяй будзе прадухілена цаною каласальных ахвяр і страт з боку славянства. Старацца прадухіліць яе, па шчасліваму выказванню французскага міністра замежных спраў, п. Пішона, прымусіў вялікадзяржаўных дыпламатаў асаблівы „еўрапейскі патрыятызм“, аб'ядноўваючы Еўропу ў адну бацькаўшчыну, для захавання спакою якой моцныя дзяржавы гатовы ахвяраваць інтарэсамі і правамі слабых. Менавіта ў такім духу была складзена першая прапанова французскага кабінета да дзяржаў з праектам калектыўнага папярэджання Сербіі і з патрабаваннем фармальнае з яе боку адмовы ад усялякіх тэрытарыяльных кампенсацый з неадкладным роспускам войск“.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE“
Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

ADRES REDAKCJI
Niwa
ul. Weselowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

Wydawca:
RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Kolportażowe w Białymstoku.
Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele. Cena prenumeraty rocznej 26 zł. 00 gr. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71.
Indeks 36911/36671
B.Z.Graf. Zam. 389. Nakład 8200 egz. S-2

Максімаўка, лета 1923 або 1924 года. Стаяць: (злева направа) 1. селянін (?), 2. **Сымон** *Рак-Міхайлоўскі, 3. жонка* [illegible]*дзея Міхайлаўна, 4. Андрэй Аляксандравіч — брат* **Сымона***, 5. Ксенія — сястра Анны Максімаўны. Сядзяць (злева направа) у крэслах: 1. брат* **Сымона** *— Максім Аляксандравіч з дачкой Марыяй, 2. Маці* **Сымона** *з Рагнедай — дачкой* **Сымона** *і хлопчыкам — Міхаілам Андрэевічам Міхайлоўскім, 3. цётка Рагнеды — Анна Максімаўна з месячным Сямёнам; на зямлі: 1. Пётр Андрэевіч з братам Аляксандрам Андрэевічам (малодшым), 2. Рагвалод — сын* **Сымона***.*

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

СПЛАЧВАЮ ДОЎГ ПЕРАД ЧЫТАЧАМІ

Пасля выхаду маёй кнігі пра Тарашкевіча, я атрымала лісты, вусныя пытанні і заўвагі. У іх паўтаралася адно: чаму я ў кнізе, якая ў пэўнай ступені з'яўляецца публікацыяй пра Грамаду, нічога не напісала пра бліжэйшых саратнікаў — кіраўнікоў Грамады? „Не кажу, што многа, але хоць бы крышачку належалася напісаць“, — вось словы чытачкі. Яна мае рацыю! Належалася. Але справа ў тым, што „крышачку“ не хацелася пісаць. Не хацелася абмяжоўвацца паўтарэннем анкетных дадзеных, цяпер ужо вядомых з некаторых крыніц.

Лічу, што кіраўнікі Грамады заслужылі на тое, каб пра іх было сказана не „крышачку“, але каб вобраз гэтых мужных і выдатных людзей жыў у нашай памяці і памяці наступных пакаленняў ва ўсёй велічы. Аднак, відаць, так „пашанцавала“ толькі аднаму Тарашкевічу. Пра яго захавалася больш уласных публікацый, матэрыялаў, дакументаў і параўнальна не цяжка было знайсці яго сваякоў і знаёмых. Пошукі сваякоў іншых дзеячоў Грамады звязаны з вялікімі цяжкасцямі. Вяла я свае пошукі ўсіх або амаль усіх выдатных дзеячоў Грамады вельмі часта адначасова. Пра Рака-Міхайлоўскага часцей за ўсё мне прыходзіў адказ: „Нікога з радні не засталося“. Але вось пад націскам вашых заўваг, шаноўныя Чытачы, аднавіла я свае пошукі. І дзякуючы таму, што да іх далучыліся працаўнікі Маладзечанскага дзяржаўнага музея, удалося знайсці д а ч к у Сымона Рака-Міхайлоўскага.

Рагнеда Сымонаўна (па мужу Кулагіна) не толькі проста адклікнулася. Яна прыслала здымак (глядзі побач), на якім відаць амаль уся сям'я Рака-Міхайлоўскага. „Ніва“ публікуе гэты здымак з надзеяй, што хто-небудзь адклікнецца! Можа пазнае на ім жыхароў Максімаўкі (каля Радашковіч). І можа аказацца, што і яго сваякі, таксама як Родзевіча, жывуць у Польшчы?! Просім! Адклікніцеся!

Спадзяемся таксама на чытачоў з Савецкай Беларусі. Магчыма каму-небудзь сярод савецкіх чытачоў (можа родам з Максімаўкі) гэты здымак скажа яшчэ болей, чым нам? Спадзяемся на голас з Максімаўкі, дзе нарадзіўся і быў вядомы Сымон Рак-Міхайлоўскі.

Рагнеда Сымонаўна з гонарам успамінае пра свайго бацьку як аб „надзвычайным чалавеку“, які ў першую чаргу ставіў абавязкам у сваім жыцці справы беларускага народа, а пасля іх толькі асабістыя. Яна ўспамінае: „Неяк прыехалі мы ў Максімаўку, да дзядзькі, а той дакарае бацьку: „Сам ты паслом у Сейме, а сын у латаных штоніках“. На тое Сымон адказаў: „У мяне яшчэ 250 дзяцей сіротаў у інтэрнаце...“. „Ён жыў для людзей, быў добрым і справядлівым“. Спадзяемся, што гэта не апошні ліст аб Раку-Міхайлоўскім.

Шаноўныя Чытачы, адклікніцеся! І тады, як кажуць: „ад усіх па нітцы — голаму кашуля“.

А. Бергман

Успамін пра Яўгенію Лічбанскую

23 студзеня 1979 г. памерла ў Жагані вядомая ў свой час на Беласточчыне рэвалюцыйная і асветная дзеячка Яўгенія Лічбанская, з дому Матэйчук.

Нарадзілася 28 жніўня 1900 г. у Агародніччках Беластоцкага павету. Вучылася спярша ў Супраслі, а ад 1913 г. у жаночай настаўніцкай семінарыі ў Оршы. У 1919 г. паступіла на Беларускія настаўніцкія курсы ў Вільні, пасля якіх працавала настаўніцай у беларускай пачатковай школе ў Вільні. Там уключылася ў рэвалюцыйны рух. У 1921 г. вяртаецца ў родныя Агароднічкі, дзе разам з сваёй сястрой Верай Маслоўскай разгортваюць падпольную дзейнасць. Арыштаваная 1 сакавіка 1922 г. была адным з абвінавачаных у вядомым працэсе 45, які адбываўся ў маі 1923 г. у Беластоку. У 1927 г. выйшла на волю пасля пяці гадоў турэмнага зняволення.

Пры савецкай уладзе (1940 г.) Яўгенія Лічбанская настаўнічала ў беларускай няпоўнай сярэдняй школе ў Агародніччках. У гэтай школе працавала і ў першыя пасляваенныя гады. У 1946 г. выехала ў Жагань, дзе пражывала да смерці. (тур)

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ“

Аб чым куры кудахчуць • Васількаў • Слова і дзела • Хатынь • „Ідыёт“ Дастаеўскага на беластоцкай сцэне • Браканьеры • Красуй наша дружба! (новая рубрыка) • Весткі з Гарадка, Нараўкі, Кнаразоў, Мора, Орлі, Кузавы, Гайнаўкі, Чаромхі, Белавежы • Кая дае адказ дзядзьку Квасу • Калі цалуе хлопец на здраду • Байка пра блат • Чаму многа вады ў моры • Песня „Miłość moja“.

Sobota 10 III — 6.00 TTR. Mat. 6.30 Biol. 9.00 Dla kl. VIII Nauka o czł. 12.45 TTR. Hod. zwierz. 13.25 Upr. rośl. 13.40 Pr. dnia. 13.45 Radzimy rol. 13.55 Magazyn lot. 14.25 Obiektyw. 14.55 Kino tel. najmłod. 15.25 Dzień dobry, tu telewizja. 15.45 10 minut — teletur. 16.00 Latarnia czarnoksięska. 16.30 Bestia ludzka — film fr. 18.10 Szanujmy wspomnienia: Western — pr. rozr. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.15 Życie na gorąco — odc. II ser. 21.55 Dziennik. 22.10 Sport. 22.30 Powróćmy jak za dawnych lat — wieczór III.

Niedziela 11 III — 6.30 TTR. Hod. zwierz. 6.55 Upr. rośl. 7.25 Nasze spot. 7.45 Now. w domu i zagr. 8.10 Emerytury dla rol. 8.20 Sport. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek. 10.20 Antena. 10.45 Ren — ostatni odc. ser. „Wielkie rzeki świata”. 11.40 Dziennik. 11.55 Rolnicze rozmowy. 12.30 Piękne głosy — wid. muz. 13.25 Tylko w niedzielę. — 17.40 Sport. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.15 Rodzina Połanieckich — odc. II ser. 21.50 Sport.

Poniedziałek 12 III — 12.45 TTR. Hod. zwierz. 13.25 Upr. rośl. 15.25 Pr. dnia. 15.30 NURT — mat. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Dzień dobry, tu telewizja. 16.50 Zwierzyniec. 17.20 Pasjans dla 6 milionów. 17.30 Sport. 17.45 W poszukiwaniu Atlantydy — kom. NRD. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.30 Teatr TV. A. Kertesz: Wdowy. 21.30 Śledztwo zostało wznowione. 22.00 X Y Z — cz. I 22.30 Dziennik. 22.45 X Y Z — cz. II.

Wtorek 13 III — 6.00 TTR. Hod. zwierz. 6.30 Upr. rośl. 9.00 Dla kl. IV W Poznaniu. 10.00 Dla kl. II lic. J. pol. 11.05 Dla kl. I Mat. 12.55 Dla kl. IV lic. J. pol. 13.30 TTR. Mat. 14.05 Mech. rol. 15.25 Pr. dnia. 15.30 Klub Seniora. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Dzień dobry, tu telewizja. 16.50 Studio Mł. 17.25 Interstudio. 17.55 Sonda. 18.20 Śródziemnomoskie przygody — film dok. ang. 18.50 Radzimy rolnikom. 19.00 Miś Uszatek. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.15 Czerwone i czarne — odc. 2 filmu ZSRR. 21.25 Wszystko za wszystko. 22.25 Dziennik. 22.40 W minutę po premierze.

Środa 14 III — 6.00 TTR. Mat. 6.30 Mech. rol. 9.00 Dla kl. VI Fiz. 10.00 Dla kl. V Hist. 11.05 Dla kl. VIII Fiz. 12.45 TTR. Fiz. 13.25 Chem. 14.30 W drodze do nowego. 15.25 Pr. dnia. 15.30 NURT — naucz. pocz. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Dzień dobry, tu telewizja. 16.50 Kameleon: Józef Wilkoń. 17.25 Los. Małego Lot. 17.40 Szuflada: Prof. J. Hryniewiecki. 18.00 Rep. wojsk. 18.35 Między nami jaskiniowcami. 19.00 Cypisek, syn rozbójnika Rumcajsa. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.15 Ljubica — dramat obycz. jug. 21.50 Dziennik. 22.05 Sport — trans. z Mistrz. Świata w j. fig. na lodzie. 22.50 Rozmowy o sztuce.

Czwartek 15 III — 6.00 TTR. Fiz. 6.30 Chem. 10.00 Dla kl. VII J. pol. 12.55 Dla kl. III—IV lic. J. pol. 13.25 TTR. J. pol. 14.00 Fiz. 15.25 Pr. dnia. 15.30 Co dalej maturzysto? 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.50 Czwartek TDC. 18.10 Poligon. 18.50 Radzimy rolnikom. 19.00 Dobranoc. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.15 Kojak — ser. USA. 21.10 Pegaz. 21.55 Dziennik. 22.10 Mistrz. Świata w j. fig. na lodzie.

Piątek 16 III — 6.00 TTR. J. pol. 6.30 Fiz. 9.00 Dla kl. V Geogr. 10.00 Dla kl. VIII Wych. ob. 11.05 Dla kl. I—III lic. Wych. tech. 12.45 TTR. J. pol. 13.25 Biol. 15.15 Red. szk. zap. 15.25 Pr. dnia. 15.30 NURT — psych. 16.00 Dziennik. 16.10 Obiektyw. 16.30 Dzień dobry, tu telewizja. 16.50 Piątek z Pankracym. 17.15 Klinika zdrowego człowieka. 17.45 Dom i my. 18.00 Magazyn motor. 18.30 Profesor i panna — kom. obycz. 19.00 Osiołek poznaje świat. 19.10 Siódemka. 19.30 Dziennik. 20.15 Koncert Wielkiej Ork. Symf. PRiTV pod dyr. K. Pendereckiego. 21.10 Teatr TV: Arystofanes „Lizystrata”. 22.25 Dziennik. 22.40 Mistrz. Świata w j. fig. na lodzie.

Piątek 9 III — 7.05 Koncert. 10.00 Koncert. 12.00 Koncert estrad. 13.20 Film fab. 16.15 Filmy anim. 16.45 W świecie zwierząt. 18.05 Teatr miniatur. 19.35 Wieczór moskiewskiego teatru cygańskiego „Romen”.
Sobota 10 III — 7.00 Koncert. 9.00 Film fab. 13.30 Spektakl teatru lalek. 14.30 Klub film. 16.00 Panorama międzynar. 17.30 Boks. Kuba — USA. 19.35 Pr. estrad.
Niedziela 11 III — 7.05 Filmy anim. 7.35 Film fab. 17.40 Spektakl.

Беларуская радыёперадача: субота, 12.05. — 12.25 (UKF).

Białowieża Gorące polowanie — jap. 13—14. Dziewczyna z reklamy — wł.-USA 15—16. Krążek w bramce — radz. 17—18.
Bielsk Podl. Bez znieczulenia — pol. 12. Nie strzelać do nauczyciela — kanad. 13—14. Miecz — węg. 15—16. Flip i Flap w Legii Cudzoziemskiej — RFN 17—18.
Czeremcha Miłość w deszczu — pol. 13—14. Lew pręży się do skoku — węg. 17—18.
Czyże Mężczyźni w krótkich spodenkach — węg. Pasja — pol. 14—18.
Gródek One dwie — węg. 17—18.
Hajnówka King Kong — USA 12—13. Powrót człowieka zwanego koniem — USA 14—16. Niedokończony utwór na pianolę — radz. 17—18.
Michałowo Człowiek klanu — USA 13—14. Dzielny wojak Rossalino — jug. 15—16. Nieposkromieni hajducy — węg. 17—18.
Mielnik Nie ma sprawy — fr. 14. Klucz bez prawa przekazania — radz. 17—18.
Milejczyce Pejzaż horyzontalny — pol. To moja sprawa szefie — czes. 14—18.
Narew Azyl — pol. Wielka podróż Agaty Schweigort — NRD 14—18.
Narewka Sprawa Gorgonowej — pol. W drodze na Kasjopeję — radz. 14—18.
Nurzec Jak zranione ptaki — pol. 13—14. Wdowieństwo Karoliny Zasler — jug. 15—16. Melodie białych nocy — radz. 17—18.
Orla Ostatni film o Legii Cudzoziemskiej — USA. One dwie — węg. 14—18.

ЯКІЯ ПАВІННЫ БЫЦЬ БЕЛАРУСКІЯ РАДЫЁПЕРАДАЧЫ?

УСІМ НЕ ДАГОДЗІШ

Перапрашаю, што з некаторым спазненнем, але ўсё ж я хацеў бы яшчэ раз вярнуцца да спраў, якія закраналіся ў дыскусіі аб перадачах на беларускай мове па Польскаму радыё ў Беластоку.

Перад тым аднак, як прыступім да падрабязнасцей, хачу я ад імя беластоцкага радыёвяшчання падзякаваць усім удзельнікам дыскусіі за выступленні. Усе публікацыі на тэму беларускіх перадач чыталі мы ўважліва, не з усім напісаным згаджаемся, але, прызнаючы рацыю многім пастулатам, пастараемся па меры магчымасці іх ажыццявіць. Не можам абяцаць толькі таго, што беларускія перадачы вернуцца на сярэднія хвалі.

Міжнародны дагавор, падпісаны таксама Польскім радыё два гады таму назад у Жэневе, канчаткова вызначыў месца перадачам мясцовых праграм радыёвяшчання на ўльтракароткіх хвалях. Асталося нам цешыцца толькі тым, што якасць прыёму УКХ на самай справе дасканалая і паводле меркаванняў спецыялістаў — „камфорт слухання“ высокі, ніякі шум ні трэск не перашкаджаюць. Зрэшты, цяпер у Польшчы не выпускаюцца радыёпрыёмнікі без дыяпазону УКХ, таму ў недалёкім часе, калі старыя радыёпрыёмнікі канчаткова сапсуюцца, іншых не будзе. Такім чынам гэтую праблему вырашыць час. Іншыя аднак мы павінны рашаць самі.

Каб адразу прыступіць да сутнасці справы, прыпомню ўрывак вельмі цікавага выказвання Яна Зенюка: „...змест праграмнага матэрыялу не можа быць паўтарэннем таго, што слухач атрымлівае ў праграме, якая ідзе на польскай мове... Ён павінен дапаўняць тое, чаго слухач не знаходзіць у іншых праграмах. Ён павінен перш за ўсё задавальняць культурныя і асветныя патрэбы. Улічваць моўную, гістарычна-традыцыйную, звычаёвую спецыфіку...“

Якраз гэтае сцверджанне, несумненна, правільна ў адносінах да друкаванага слова. Радыё ж валодае пэўнымі тэхнічнымі магчымасцямі. Даволі толькі нам паварушыць рукой і ўключыць любую радыёстанцыю. Таму няма ніякіх перашкодаў, асабліва на тэрыторыі нашага ваяводства, каб у любы момант слухаць праграму якой-небудзь беларускай радыёстанцыі. Напрыклад, у праграмах радыёстанцыі ў Гродне тэмы, пра якія піша Я. Зенюк, займаюць многа месца. Ці трэба дубліраваць? Здаецца мне, што не. Хоць беластоцкае радыёвяшчанне перадае болей і даўжэйшыя беларускія перадачы, чым якая-небудзь з сямі радыёстанцый у Польшчы, якія перадаюць праграмы для нацыянальных меншасцей, але, урэшце, гэта ўсяго толькі 20 мінут у тыдзень. Трэба іх добра выкарыстаць. Кожная публікацыя, гэта датычыцца таксама і радыёперадачаў, выконвае ў нейкай меры два заданні: папулярызуе выбраную аўтарам тэму, справу, чалавека і гэтым самым умацоўвае або выклікае ў грамадскай свядомасці (як разумеем як суму свядомасці адзінак) акрэслены вобраз, уласнае меркаванне слухача. Дапусцім жа, каб закончыць тэарэтычныя разважанні, што дакладна выконваем пастулат першага ананімнага дыскутанта, і ўсе нашыя перадачы прысвячаем старым песням і нацыянальным беларускім традыцыям. Які ж вобраз паўстане тады ў грамадскай свядомасці? Хіба ж толькі такі: беларусы — гэта закаханыя ў гісторыі народныя спевакі. Вядома, была б гэта няпраўдзівая і крыўдная рэпутацыя. Думаю, што галоўным заданнем нашай перадачы з'яўляецца па меры магчымасці ўсебаковы паказ жыцця беларускага асяроддзя ў Польшчы. Так разумеем мы нашую ролю, і з гэтага вынікае вялікая разнастайнасць тэмаў у беларускіх перадачах. Аднак, ідучы насустрач выказаным пастулатам, пастараемся мы, каб гэтыя перадачы ў большай, чым дагэтуль, ступені займаліся грамадска-культурнымі справамі. Але гэта зусім не абазначае, што не будзем паказваць, напрыклад, перадавых гаспадароў ці настаўнікаў, або наогул добрых спецыялістаў і іх працу. Бадай, ніхто нас не асудзіць за такое. У карысць тэматыч-

(Працяг на стар. 4)

ЗАМЕСТ СПРАВАЗДАЧЫ

Заснежаныя думкі

Крытычныя гадзіны перажылі арганізатары цэнтральнага агляду „Беларуская песня-79“. У выніку вострага наступлення каварнай зімы (18 лютага — для гісторыі) нашы мастацкія калоны акапаліся ў завеях. На зборны пункт (канцэртная зала беластоцкіх прафсаюзаў) у вызначаную гадзіну з'явіліся толькі мясцовыя „Каласкі“ і публіка. І замест запланаванай бравурнай „Што нам зіма!“ прывітала нас мінорная ўверцюра „Не прыехалі“. Каб нейкім чынам аддзякаваць публіцы (поўная зала ў такую пагоду лічыцца ўдвая), арганізатары вырашылі імправізаваць канцэрт.

Дык гонар БГКТ, як маглі, ратавалі „Каласкі“. Потым падаспела падмога. Гарадок (не падвядзем!) перамог стыхію і прабраўся на беластоцкі паркет. Гонар быў выратаваны. І выключна жаночымі сіламі (ой я, бедная!).

Брава! Не толькі за песні, але і за адвагу. Рыхтаваліся на агляд (2 песні), а тут з ходу давялося мяняць ролі.

Імправізацыя ёсць імправізацыяй, але крытыкаваць яе не буду. Бо ці можна лаяць пажарнікаў за тое, што паспелі на пажар? І ёсць яшчэ адна прычына. Слухаючы канцэрт, пачуў я нязвыклай прыгажосці песню (што ты мне сэрца параніла?), якая і навеяла гэтыя заснежаныя думкі. Чаму заснежаныя? На выпадак, калі хто абразіцца (мы ў гэтым майстры), каб зваліць на зіму.

Маэстры! Чаму так мала лічыцеся з падапечнымі? З іх характарам, схільнасцямі, магчымасцямі. Як жа часта ноша, якую ўручаеце ім, зроблена для каго іншага. Напрамак, у якім кажаце ісці, бязмэтны. Часта авалодвае вамі нейкая ліхаманкавая сіла і кідае ў розныя бакі. Хапаеце і тое, і сёе, і гэтае. А чаму б не індывідуальнае? Характэрнае толькі „Каласкам“, „Гарадку“, „Васілёчкам“, „Дубочкам“? Як пераўтвараецца калектыў, калі з вялай агульшчыны трапляе на „сваю“ песню!

(Працяг на стар. 4)

Наша галерэя

Марыя Канопліч — салістка Дзяржаўнага народнага хору БССР
Фота Яўгенія Казюлі.

З НАРОДНАЙ АБРАДНАСЦІ. СТАДЫІ Ў ЖЫЦЦІ ЧАЛАВЕКА

ШЛЮБ

Шлюб, кульмінацыйны пункт вясельнага абраду, з'яўляецца самым прыгожым момантам у жыцці чалавека, пачаткам новай сям'і. Ад пачатку да канца будзе ён мець рэлігійную афарбоўку. Але захавалася між гэтым і народнае. Народ унёс у гэты абрад і свае перакананні. Зрэшты, усе істотныя моманты ў жыцці чалавека ці ў каляндарнай абраднасці ў вялікай ступені насычаны народным вераваннем.

Выязджаючы з панадворка і едучы праз цэлую вёску, маладая стаяла, сесці магла толькі тады, калі праехалі апошнюю хату. У залежнасці ад мясцовасці і прынятых там звычаяў, маладая сядала або проста на засланае сядзенне, або на калені старшага свата, які ехаў з ёй на адной фуры. Пры ўваходзе ў царкву клала яна на парог і прыціскала абцасам манету, якую потым падымаў царкоўны староста. У некаторых ваколіцах, прыкладна ў Чыжах, маладой клалі ў чаравік некалькі зерняў збожжа, якім пры выездзе абсыпалі вясельную світу. З тым зернем мусіла прастаяць яна цэлы шлюб. Было гэта сімвалам дабрабыту ў будучым сямейным жыцці. Увайшоўшы ў царкву, затрымоўваліся ў прытворку (першае памяшканне пры ўваходзе). Маладая са сваім старшым сватам з левага боку, малады з правага. Стаялі так, пакуль не падышоў свяшчэннік. Абмяняўшыся пярсцёнкамі, уваходзілі за ім па спецыяльна разасланым ходніку на сярэдзіну царквы і затрымоўваліся пры прастоле, дзе адбывалася ўся шлюбная цырымонія. Стаялі так, як і ўваходзілі, — маладая з левага боку маладога, за імі старшыя сваты, якія на працягу ўсяго шлюбу трымалі над галовамі маладой пары вянчальныя кароны. Пара стаяла на белым палатне, якое было разаслана на прывезенай з дому старшай сванькай плахце. Палатно гэтае было разаслана не выпадкова. Калі свяшчэннік абводзіў маладых вакол прастола (абводзіў тры разы ў напрамку адваротным да руху гадзінніка), маладая за кожным разам пацягвала гэтае палатно левай нагой. Згодна з народным вераваннем, мела гэта дапамагчы другім вясковым дзяўчатам у хуткім выхадзе замуж. Адгэтуль і выводзіцца — „мець лёгкія ногі“, „лёгка пацягнуць нагамі“.

У часе шлюбу нельга было дапускаць, каб гаслі вянчальныя свечкі, якія трымалі ў руках маладыя. Прадказвала гэта няшчасце, хуткую смерць, або хваробу. Свечкі гэтыя адначасова ўказвалі на даўжыню жыцця. Пасля шлюбу глядзелі, чыя больш згарэла. Той, у каго свечка карацейшая, раней памрэ.

Шлюб у царкве працягваўся амаль гадзіну. Канчаўся, як і усюды, пажаданнем новай сям'і шчасця.

Дахаты маладыя вярталіся разам, гэта значыць на адной фуры. Маладая пераходзіла да маладога. У тых ваколіцах, дзе дзяўчына ехала на шлюб парай кабыл, а хлопец парай жарабцоў, наступала так званае перапраганне. Са шлюбу вярталіся ўжо фурай, запрэжанай жарабцом і кабылай. Гэта таксама быў сімвал таго, што паявілася новая сям'я. Вярталіся са спевамі і музыкай.

Янка Леанчук,
Міхась Шаховіч

ЖЫВЕ ЯШЧЭ ТРАДЫЦЫЯ!

Шостага, сёмага і восьмага студзеня я святкаваў у роднай вёсцы. Слова „святкаваў“ тут поўнасцю і абсалютна апраўдвае сябе, бо гэта ж Каляды, першы і другі дзень Раждажаства, а раўнапраўна святкуецца тут яшчэ і трэці дзень, толькі я з рацыі сваіх службовых абавязкаў прымушаны быў спыніць гэтае святкаванне.

Памыляецца той, хто лічыць, што гэтыя традыцыйныя святы нашай вёскі страцілі сваё значэнне і папулярнасць. Праўда, заціраюцца (а некаторыя ўжо беспаваротна загінулі) элементы традыцыйнай абраднасці, звязаныя з іх святкаваннем, але размах і фантазія іх падрыхтоўкі і святкавання тыя ж самыя, а часам яшчэ і большыя. Напрыклад, не можа быць і гутаркі аб тым, каб хто не святкаваў усіх трох дзён, хаця і мае пільную работу. Змяніўся толькі сам повад, бо святкуюць не таму, як калісь, што не святкаваць гэта грэх, а проста таму, што гэта свята.

А гляньма на багацейшы святочны стол. Ці розніцца ён ад дзедаўскага і прадзедаўскага святочнага стала? Розніцца вельмі нямногім. Ну, перш за ўсё сама мэбля — стол іншы, новы, на высокі бляск ды і накрыты не даматканым абрусам, а фабрычным. Але паміж гэтым сталом і абрусам усё ж такі ляжыць духмянае, абавязкова грудавое, сена, а над сталом у куце прымацавана каляда.

А на стале?.. Вой! Чаго ж няма на гэтым стале? Чорны хлеб дамашняй работы ёсць, мяса і кілбасы (таксама дамашняга вырабу) ёсць, цёрты моцны хрэн ёсць, пампушачкі (ды абавязкова смажаныя на алеі) ёсць, цёрты мак ёсць, баравікі абавязкова ёсць, рыба таксама, а запіваецца ўсё гэта і не толькі гэта яблычнымі і грушавымі шчолкамі. Святочнае меню можа быць яшчэ багацейшае, але вышэй названыя стравы мусяць выступіць, як правіла. Усё ж гэта абавязкова мусіла быць і на дзедаўскім і прадзедаўскім святочным стале, а правільней кажучы, таму мусіць быць на сучасным святочным стале, што так было і на дзедаўскім і прадзедаўскім стале. Розніца можа быць ізноў толькі невялікая. Цяпер гэтыя святочныя прысмакі больш стройна расстаўлены і з большай віртуознасцю падрыхтаваны. Але віна тут не дзедаўская ці хутчэй бабак нашых, а заслуга не наша, што мы іх у гэтым аперадзілі, а выключна капрызніцы кулінарыі, якая не стаіць на месцы. Але на гэтым яшчэ не канец традыцыйнаму святочнаму меню. Кожны з нас, ураджэнцаў вёскі, дасканала помніць смак і святочнай куцці, аўсянага кісялю, і (ды прабачыць мне, грэшнаму, традыцыя), скажам адкрыта, на наш час смакавыя якасці іх не ахці ўжо і якія. Аднак у нашай сучаснай вёсцы мала на якім стале не ўбачыш іх, нягледзячы на тое, што на іх падрыхтоўку патрэба і многа ўмення, і працы, і часу. А калі па той ці іншай прычыне іх і не акажацца на святочным стале, то ўжо гаворачка пра іх напэўна будзе такая, што дай Бог, каб пра нас так міленька гаварылі.

Час, аднак, пакінуць у спакоі святочны стол, а то каб часам традыцыйная кулінарыя не ўбаюкала нашага пачуцця меры і не прывяла да жалудачных клопатаў. Гляньма на іншыя калядныя традыцыі, ці ж іх больш не захавалася ў нас? Захавалася. Вось, напрыклад, каляда. Колькі ж цікавых успамінаў звязана з калядой, хаця па сутнасці сё-

(Працяг на стар. 5)

ГМІННЫЯ НАВІНЫ

УЗОРНЫ КАМБІНАТ

Пасляхова развіваецца шматаб'ектная спулдзельчая сельская гаспадарка ў Нарве. Гэта адзіны такі камбінат на Беласточчыне, які ўзнік са спалучэння некалькіх прадукцыйных сельскіх гаспадарак. Арганізавалі яго з думкай, каб пасляхова вырашыць праблему гаспадаркі зямлёю ў гміне. Цяпер камбінат гаспадарыць на звыш 3000 га, у тым ліку найбольш на ПФЗэтаўскіх зямельных угоддзях. На слабой глебе ў раёне Трасцянкі развіваецца авечкагадоўля. Сельскагаспадарчы камбінат гадуе 2000 букатаў, 1200 тучнікаў і 1000 авечак.

Ідзе пабудова вялікіх інвентарскіх аб'ектаў: фермы авечак у Тыневічах і тучарні свіней у Васьках. (яц)

ШТО БУДЗЕ Ў 1979 ГОДЗЕ?

У бягучым годзе ў Гарадоцкай гміне будзе ліквідавана цераспалосіца і праведзены абмен зямельных угоддзяў у вёсках: Сафіпаль, Гарадок, Дзернякова і Меляшкі. Будзе загаспадарана 278 га сенажацяў.

У гэтым годзе ў сельскагаспадарчай прадукцыйнай спулдзельні ў Зубрах будзе перададзены ў карыстанне жыллёвы комплекс. Сяляне гарадоцкай акругі закончаць пабудову 5 абораў, 5 хлеўняў і 5 стадолаў. Будзе пабудаваны адрэзак жвіроўкі з Баброўнікаў у напрамку Лужанаў.

У Гарадку будуць мадэрнізаваны вуліцы: Балотная, Польная і Млыновая, пабудавана другая артэзіянская (глыбінная) студня і закончана пабудова стражацкай рамізы. (яц)

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ

Дом культуры „Гурнік" у Гайнаўцы ў нядзелю 4 лютага гасціння прымаў беларускую песню. Гэта тут адбываліся раённыя элімінацыі ў конкурсе „Беларуская песня-79".

Арганізатарам конкурсу з'яўляецца ГП БГКТ разам з гайнаўскім домам культуры. Рэчавыя ўзнагароды акрамя арганізатараў, прызналі гайнаўскія прадпрыемствы, як спулдзельня інвалідаў „Постэмп", малочнае прадпрыемства, гмінная спулдзельня „Самапомач хлопска" і гмінныя праўленні ў Гайнаўцы і Нараўцы.

Выступалі салісты і калектывы са Старога Ляўкова, Міклашэва, Арэшкава, Старакорніна, Трасцянкі і Вітава. Спявалі старыя народныя песні і сучасныя. Сярод салістаў першае месца заняла Анна Стахвюк з Трасцянкі, якая сама ўкладае тэксты сваіх песень і сама іх выконвае. За сучасную песню ўзнагароду атрымала Яніна Закшэўская са Старога Ляўкова. Таксама дуэт і тэрцэт з гэтай мясцовасці, кіраваныя Аляксандрам Лукашуком, не мелі канкурэнтаў.

Найбольш удзельнікаў выступіла ў шматасабовых вакальных калектывах. У катэгорыі сучаснай песні найлепшым быў 7-асабовы калектыў вучаніц Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы. У катэгорыі фальклорнай песні бесканкурэнцыйным быў актэт „Арэшкі" з Арэшкава.

Песнярам і калектывам акампаніравалі: Аляксандр Лукашук з Старога Ляўкова і Рыгор Шварц з Вітава.

Анна Вяслава Казак

(Працяг са стар. 1)

МАРЫЯ ПЯТРОЎНА

У 1956 г. Марыя Пятроўна пераходзіць на работу ў пачатковую школу і Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання і працуе там амаль дзесяць год, нават пасля свайго выхаду на пенсію.

— Вучыць беларускай мове пачынала я даслоўна з пустымі рукамі. Прасіла дзяцей, каб шукалі дома, у сваякоў, знаёмых, суседзяў хоць якія-небудзь беларускія кніжкі і прыносілі ў школу. Адна вучаніца з Відава прынесла кавалачак праграмы для навучання беларускай мовы. Гэта быў найкаштоўнейшы набытак для ўсяе нашай школы! Потым стала ўжо лягчэй, бо атрымалі мы чатыры беларускія буквары з Мінска. На іх правучылі дзяцей некалькі год.

Многа сэрца і намаганняў Марыя Пятроўна прысвяціла адукацыі і выхаванню соценъ дзяцей з розных вёсак і мястэчак, з Бельска. Для яе яны аднолькава блізкія сэрцу, мілыя, і аб усіх іх з аднолькавай цеплынёй расказвае яна, ганарыцца імі. І яны ўсюды і заўсёды ўшаноўваюць яе, першую сваю настаўніцу, дарагую Марыю Пятроўну.

Мікалай Гайдук
Фота аўтара

(Працяг са стар. 1)

ПАКРУЦІЦЬ ЗА ХВОСТ...

— 448 кілаграмаў жывой вагі, — спыняе яго селянін, — і толькі першы клас! Каб вас...

— Вы мяне вучыць не будзеце! — адрэзаў яму класіфікатар і выскачыў з канторы. — Усе хацелі б толькі „экстру", а каровы худыя! Памацайце самі, калі ласка, восъ які востры хрыбет у вашай ялошкі, зусім мяса няма тут спераду.

— Але зад затое поўны! — не ўступае селянін.

— Пане гаспадар! — класіфікатар аж кіпіць ад злосці, якую ледзь-ледзь паўстрымоўвае. — Мы не будзем жывёлу дзяліць на зад і перад! Прадаеце па 35?

— А што мне рабіць? Гаспадар заўжды мусіць быць пакрыўджаны...

* * *

Наступны ў чарзе да вагі Аляксей Кірылюк — таксама з Махнатага і таксама вопытны гадоўца жывёлы.

— У мяне цяпер усяго 10 хвастоў: чатыры каровы дойныя, тры гадавыя ялоўкі і тры букаты. Аднаго з іх здаю сёння.

Бычок аднак заперся нагамі і ніяк не хоча ісці на вагу, як бы прадчуваў, што яшчэ яму прыйдзецца крыху пажыць. Гаспадар цягне за рогі, жонка папіхае ззаду, а букат, растапырыўшы ногі, стаіць на месцы.

— За хвост яго пакруціць! — падказваюць сяляне. І сапраўды, памагло. 410 кілаграмаў. Малавата. Трэба, каб было хаця 422 кг. Тады селянін атрымоўвае дадатак па 2 зл. ад кілаграма за „расу", значыць, за чыстую пароду, і класіфікацыя тады таксама зусім іншая, вышэйшая.

— Забіраю дамоў! — рашае Аляксей Кірылюк. — Замнога я б патраціў. Трэба яшчэ падкарміць. Толькі дзень бескарысна прапаў!

* * *

Кіраўніком скупачнага пункта ў Гайнаўцы з'яўляецца **Галіна Лукша.** Працуе тут ужо ад 1965 года. Гаворыць, што скупка жывёлы ў Гайнаўцы адбываецца два разы ў тыдзень. За кожным разам купляюць яны ад сялян больш нашай гміне паказвае, што яе цяпераш-ні ўзровень не паменшыўся ў параўнанні з мінулагоднім узроўнем з гэтага самага перыяду часу.

* * *

Што ж, няма асноў, каб не верыць кіраўніку сельскагаспадарчай службы. Ён найлепш ведае, што дзеецца ў хлявах і аборах яго гміны. Аднак, калі

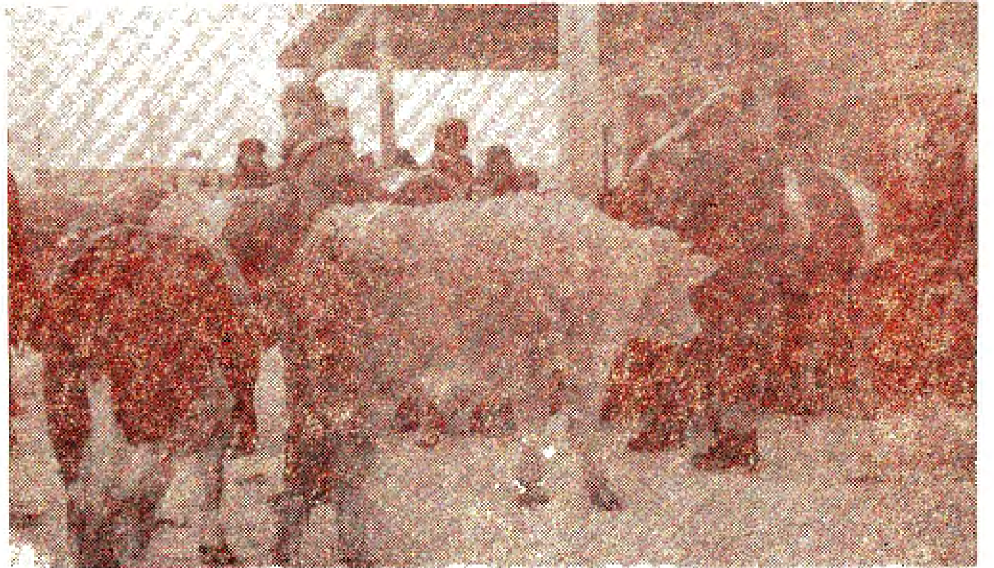

Сяляне разам са сваімі кароўкамі та ўпіліся ў чарзе да вагі і канторы класіфікатара.

менш па 50 штук свіней і па 20 штук быдла.

— Гэты год распачаўся ў нас пасляхова, — сцвярджае яна. — План кантрактацыі за першы квартал выканалі мы поўнасцю і скупляем больш жывёлы, чым у папярэдніх гадах.

— Але ці гэта не абазначае, што сяляне проста прадаюць сваю жывёлу, каб толькі яе пазбыцца? — пытаю кіраўніка сельскагаспадарчай службы ў Гайнаўскай гміне.

— Бадай не, — гаворыць ён, — бо апошняя перапіска стану жывёлы ў бачу, як сяляне вяртаюцца дамоў са спэнду разам са сваімі красулямі, цяжка мне прыхіліцца да яго аптымізму. Тады я думаю, што варта было б пажадаць яго падуладным, каб больш трапна і хутчэй знаходзілі той уласцівы хвост, за які можна было б пакруціць, каб жывёлагадоўля ў Гайнаўскай гміне шпарчэй разводзілася, каб сяляне лепш ведалі, чаго ад іх патрабуюць.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

УСІМ НЕ ДАГОДЗІШ

(Працяг са стар. 3)

най разнастайнасці перадачаў сведчыць яшчэ адзін аргумент: няма і ніколі не было ўзору універсальнай перадачы, які задаволіў бы ўсе густы і запатрабаванні, бо, як кажа руская прыказка: „на вкус и цвет товарища нет". У вялікай тэматычнай разнастайнасці перадачаў, калі не адразу, то потым, але кожны слухач нешта цікавае для сябе ўсё ж знойдзе.

Іншая праблема, вырашэнне якой надзвычай цяжкае, — гэта выбар адпаведнага часу трансляцыі. І тут таксама універсальнага рашэння не можа быць. І хоць мне вядомы прыклады трансліравання нашых перадачаў радыёвузламі на прадпрыемствах, слухання іх з радыёпрыёмніка ў месцы працы, праўда і тое, што большасць працуючых у горадзе слухаць іх не можа. Што датычыцца школьнай моладзі, то гэта справа можа быць вырашана ў карысць і нас і яе. Нічога не перашкаджае, каб, напрыклад, у школах з беларускай мовай навучання скарыстаць з нашых перадачаў. У кожнай хвіліне мы гатовы некаторыя з нашых перадачаў дапасаваць да праграмы навучання. Можа БГКТ, з якім многія гады злучаюць нас сардэчныя сувязі, узяло-ся б дапамагчы ажыццявіць гэтую прапанову.

Вернемся, аднак, да часу трансліравання перадачы. Выбіраючы час, мы кіраваліся тым, што большасць людзей, якія размаўляюць на беларускай мове, жыве ў вёсцы. Таму і трансліруем перадачу ў паўдзённым пасме, які ўжо па традыцыі трапляе да вясковага слухача. На нашу думку, такое рашэнне найлепшае. І ўсё ж, калі б трэба было прыняць, і гэта не выключана, іншае рашэнне, варта было б перад гэтым правесці па магчымасці самы дакладны сандаж, каб не рабіць гэтага інтуіцыйна, бо асабістыя погляды часта бываюць памылковымі. Думаю, што і ў гэтым выпадку ў збіранні пажаданняў памагло б БГКТ і, магчыма, „Ніва", якая дала пачатак, як вядома, дыскусіі, і за гэта ёй хачу выказаць словы прызнання і ўдзячнасці.

Януш Веранічак,

Галоўны рэдактар Радыёвяшчальнай станцыі „Польскае радыё і тэлевізія" ў Беластоку

(Працяг са стар. 3)

Заснежаныя думкі

Ён тады жыве ёю, і песня ажывае, і зала прачынаецца, разам з хорам перажывае песню.

Рэпертуар! Задавальняешся малым поспехам, няма ў цябе амбіцыі вызваліцца з прыніжанасці, часовасці. Якія ты рознамасны і аднолькавы. Складалі цябе на розныя нагоды, падпарадкоўвалі экстраным мэтам (які ў нас сёння лозунг дня?), не думалі, што табе доўга жыць. Зусім не лічыліся з табою. Гнулі цябе, як дубінку. Нічога, што пружыніла не ў той бок, куды трэба. Гнулі, бо чуліся дужымі.

Пацешу, так абыходзіліся не ано з табою. Тваіму суседу, рэпертуару для драмгурткоў, не лягчэй. Той жа „гнуткі" метад парадзіў „сцэнічныя творы", якім не пад сілу дыхаць на сцэне. А нашы літаратурныя конкурсы?.. Ну, але ты не павесялеў.

Капрызны ты. Здавалася, ужо здаўся, ажно пачынаеш брыкаць, канфузіш сваіх гаспадароў. Хай чырванеюць, калі пусцілі цябе не ў тую каляіну. Затое які ты шчодры, як знойдзешся ў сваім рэчышчы! Чуеш тады ў сабе вялікую сілу. І я яе адчую.

Толькі як тваю рацыю даказаць плытагонам?

Ж. Ювэ

УСПАМІНЫ (10)

БГКТ

Год 1956. Нарэшце Прэзідыум ГРН у Гарадку падумаў аб лепшай святліцы. Але мы на гэтым многа не скарысталі. Моладзь уставіла ў яе пінг-понгавы стол і, не зважаючы на вызначаныя для нас гадзіны, гуляла свае матчы і таўпілася несціхана. Найчасцей п'есы рэпэтыравалі мы ў мяне на кватэры, а спеўкі праводзілі ў памяшканні Прэзідыума.

Калектыву нашаму, як і ўсім гэткага роду калектывам, даймала цякучасць членаў. Адны выйшлі замуж, другія парадзілі дзяцей, трэціх выстрашылі частыя паездкі нявыгадным транспартам. На іх месца прыходзілі іншыя. Каб „кадравы" рух не пашкодзіў узроўню калектыву, трэба было больш рэпэтыраваць. Заўсёды таксама шукала я новага. Адны песні і вершы пачыналі нудзіць. Хацелася ажывіць праграму танцам ці карагодам. Пачала шукаць падручнікі. Але спачатку мала што ў іх разумела. Прыйшоў час, раскусіла мудрасці сістэмы танцавальных фігур. Што з гэтага — не было ніякай музыкі. Памагла ўпартасць. Так доўга думала, аблічала такты, камбінавала, пакуль не апрацавала карагод. Музычным падкладам паслужыла старая руская песня „Карабейнікі". Нашы сарафаны вельмі тут прыдаліся. Публіка была ад нас у захапленні.

У канцы студзеня Варшаўскае радыё прыехала запісваць нашыя песні. Я ад неспадзяванасці разгубілася. Спачатку не ведала, як сабраць калектыў. Пабегла на радыёвузел, перадала павядамленне. У вызначаную гадзіну з'явіліся амаль усе харысткі. Трэба адзначыць, у нашым калектыве панавала сапраўдная сяброўская дысцыпліна. Другога лютага з вялікім задавальненнем слухалі мы ў агульнапольскай радыёпраграме свае песні. Перадача была цудоўная. Асоба, якая рыхтавала яе, улажыла шмат сэрца.

На 26 лютага быў вызначаны арганізацыйны з'езд Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Я ўваходзіла ў падрыхтоўчы камітэт і адказвала за мастацкую частку. У ёй, апрача Гарадка, удзельнічаць меў калектыў з Белавежы. Моцныя сапернікі. Сустрэліся мы з імі ўжо на цэнтральным аглядзе ў Ольштыне. На з'езд я падрыхтавала спецыяльныя прыпеўкі. У іх мы спявалі:

Усе мы з'ехаліся тут,
Каб пазнаць новы статут,
Каб ад дзісь яшчэ мацней
Скрапіць дружбу ўсіх людзей.

Гэта быў наш фінальны афіцыйны ўступ. Далей ішоў тэкст гумарыстычны, накіраваны на прозвішчы і функцыі паасобных асоб.

З'езд адбываўся ў будынку Ваяводскага праўлення ТППР у Беластоку. Былі на ім прадстаўнікі ЦК ПАРП, Міністэрстваў культуры, асветы, унутра-

НАШАНІЎСКАЯ

ЯКУБ КОЛАС — ЧАСТКА XXVIII

Трэцім сімвалам, прадстаўніком старога грамадства Беларусі, з'яўляецца княжы слуга Даніла. Даніла гэта ўвасабленне духоўнага крытыцызму і практычнай пасіўнасці беларуса. Жыццё Данілы не заўсёды звязана з пануючымі ў краіне землеўласнікамі. Даніла бачыць у пануючым класе прызнакі дэмаралізацыі і раскладу. Ён перакананы ў набліжэнні ўпадку старой сістэмы. Даніла мае моцна разбуджаную інтуіцыю. Ён прадказвае надыход гістарычнай буры, якая змяце існуючую грамадскую сістэму. Аднак у гэтай падзеі сам Даніла не адыграе ніякай ролі. Свае назіранні і думкі перадае ён Сымону і такім чынам пераконвае яго ў неабходнасці радыкальных грамадскіх перамен.

Можна гаварыць аб аналогіі Курылы і Данілы. І першы і другі належаць да станоўчых тыпаў, і адзін і другі памагаюць маладым узыходзячым беларускім сілам. Аднак ёсць паміж імі і розніца. Курыла — гэта народны мастак, ідэаліст, далёкі ад грамадскіх і палітычных праблем. Даніла, — рэаліст, скептык, які крытычна адносіцца да існуючай рэчаіснасці. Ад Курылы Сымон пераймае веру ў сэнс творчасці, у веліч духа, ад другога бярэ перакананне ў неабходнасці практычнага дзеяння. У Курылы і Данілы гэта стымулы, інспіратары ў творчасці і дзейнасці Сымона, аднак ні адзін ні другі не могуць стаць яго творчымі і баявымі супрацоўнікамі.

Сярод сімвалічных постацей паэмы знаходзіцца паслугач карчмара Шлёмы — Яўхім. Яго выказванні перапоўнены алюзіямі, намёкамі, таямнічасцю. Яўхім гэта тып стыхійнага бунтаўшчыка. Ён гатоў да дзеяння. Яўхім параўноўвае сябе з ваўком. Яго паніжанасць і грамадская залежнасць часовыя. У любы момант могуць яны замяніцца ў сваю супрацьстаўнасць. У размовах з Сымонам Яўхім паказвае сваё праўдзівае абліччa — глыбокую эмацыянальнасць і гвалтоўнасць. Не чужыя яму авантурыстычныя і анархістычныя схільнасці. Яўхім гэта тып змагара з часоў Пугачова ці Разіна. Яўхім сімвалізуе фалангу непакорных рагатых душ, бытуючых у кожным народзе і, быць можа, у найменшай ступені ў народзе беларускім. Але былі яны і ў нас, і на працягу стагоддзяў пранікалі на ўкраінскую сеч або на Паволжа, каб далучыцца да вялікіх грамадскіх рухаў. Крытык Гаўрук бачыць у Яўхіме свядомага рэвалюцыянера. Паводле крытыка Яўхім і яму падобныя пралажаць дарогу плеядзе Сымонаў. „Яўхім не парабак, ён толькі найміт, батрак, ён свядома прадае сваю рабочую сілу... Яўхім узор сапраўднага пралетарыя. Ён не атрымаў у дар таленту і не мае ўласнай скрыпкі, у яго голыя рукі і класавая свядомасць. Калі сымоны ўмеюць тварыць мастацтва, то яўхімы творацъ рэвалюцыю“.

Да менш важных, але, несумненна, сімвалічных належаць постаці бацькоў Сымона. Гэта яны выганяюць сына з дому таму, што ён „іншы“. Прадстаўляюць яны тыя сілы, якія не разумеюць выключнасці, звярхздольнасці і геніяльнасці асобы. Парадокс праяўляецца ў тым, што яны здольны выдаць на свет генія, але не ў стане яго зразумець.

(Працяг са стар. 3)

ЖЫВЕ ЯШЧЭ ТРАДЫЦЫЯ!

летняя каляда нічым не розніцца ад колішніх каляд. Шасцігадовы сын маёй сястры, таксама як некалькі дзесяцігоддзяў таму назад, ужо ад самага рання шукае на небе першую зорку. А патрэбна яму зорка таму, што па традыцыйнаму абраду можна засесці за стол вячэраць толькі тады, калі пакажуцца на небе зоркі. Да гэтага часу цэлы дзень нават вадзічкі ў рот набраць нельга. І называецца гэта ў маёй вёсцы зараваннем. Вы напэўна падумалі: ці ж можна дзіця цэлы дзень марыць голадам? Маеце рацыю, нельга, але не перажывайце. Віценька ад самага рання не перастае жаваць. Ён перапробаваў ужо даўно ўсе стравы, і жывоцік яго цвёрды, як барабан. Я таксама калісь кожны год прабаваў заравацъ, але ці ж утрымаешся ў такім цудоўным візуальна-пахавым асяроддзі? Падазраю, што нават дзед і бабка цішком перакусілі да ўзыходу зоркі (чаго ўжо напэўна не рабілі іх бацькі), але ўсё ж такі такая багатая вячэра нават і сытаму цікава.

Наступіў першы дзень свят. Ужо ад самага рання неспакойна на вуліцы. Гэта шумяць чародкі дзяцей і старэйшай моладзі. У іх прыўзняты святочны настрой. Яны рыхтуюцца да калядавання. Калядаваць будуць і дзяўчынкі і хлопчыкі і нават старэйшыя: хто са звяздой, а хто проста так. Гэтая традыцыя, дзе яна, канешне, яшчэ захавалася, у асноўным нязменная ад цэлых стагоддзяў, бо і песні тыя самыя, і звязда больш-менш такая самая, і сам працэс калядавання традыцыйны. Спачатку калядуюць маленькія дзеці, часам зусім яшчэ людынкі-крахатулькі, але як жа стройна і задзёрна цягнуць сваё „ражджаство“, а потым, з кожнай новай партыяй, старэйшыя. І хоць іх, каляднікаў, вядзе пад вокны хутчэй за ўсё не любоў да традыцыі, а фінансавыя меркаванні, але ўсё ж такі традыцыя цікавая і забываць пра яе нам не варта. Не варта таксама забываць пра ўсе іншыя традыцыі нашага народа.

Пасля калядавання каляднікі дзеляцца грашыма, а звязду хаваюць на наступны год.

Другі і трэці дзень — гэта масавае народнае гулянне. І так праходзіць Ражджаство. Бывайце! Да наступных святаў, дарагія землякі!!!

Пілін Саскі

Фёдар Хлябіч

Калі ў хаце ва ўсіх пакоях і на кухні чысціня, калі ўсе будынкі задбаныя і не развалены платы, а на панадворку ўсюды парадак, значыць, жывуць тут людзі працавітыя і пачуццё эстэтыкі ім не чужое.

Убачыш гэта ўсё, калі завітаеш да Фёдара Хлябіча ў вёску Рыбакі Міхалоўскай гміны. Калі ж усё дакладна агледзіш і даведаешся аб тым, што ў гэтай хаце ўся мэбля, шмат абсталявання, гаспадарчых прылад і будынкаў — гэта творы ўласных рук гаспадара хаты, адразу скажаш, што Фёдар Хлябіч — сапраўдны майстар на ўсе рукі.

За што не возьмецца, усё зробіць. Трэба сані, або воз — будуць сані, будзе воз, патрэбна шафа — будзе шафа, а стол — дык стол. Дзверы і вокны таксама сам зробіць, зробіць бочку і балею, адновіць хамут і тапчан ды кавальскія работы сам сабе робіць. Дабудаваў сабе кусок хаты, паставіў хлявы, клуню на два такі, мураваны гаспадарчы будынак, летнюю кухню, тры скляпы пад будынкамі. У рамеснікаў дапамогі не просіць. А ён жа яшчэ і гаспадар. І гэтую працаёмкую прафесію хлебароба ён, бадай, найбольш любіць. Любіць ён і прыроду, да якой ніколі не мае крыўды, бо яна, лічыць Ф. Хлябіч, для нас шчодрая, а сапраўдныя клопаты пра зямлю перамогуць капрызы прыроды. У Фёдара Хлябіча ёсць шмат сельскагаспадарчых машын уласных і супольных з іншымі гаспадарамі. Так што праца яго як хлебароба намнога аблегчана.

У гасціннай хаце Фёдара Хлябіча часта збіраюцца сваякі і знаёмыя. Вядуцца тады цікавыя сялянскія размовы і спыняюцца яны толькі тады, калі Фёдар бярэ ў рукі сваю скрыпку, неадлучную спадарожніцу свайго жыцця. І плывуць тады мелодыі і сумныя і вясёлыя. У такі момант успамінаецца яму дзяцінства, калі яго бацькі са сваімі дзецьмі апынуліся ў бежанцах, у глыбокай Расіі і іх, бяздомных, не маючых сродкаў да жыцця, прытулілі сардэчныя людзі. Успамінаюцца яму таксама і тыя цяжкія дні, калі вярнуліся яны з бежанцаў у сваю родную вёску, якая без жыхароў зарасла бур'яном. Хаты засталі яны без вокан, без печаў, а ў будынках развяліся куніцы, тхары, вавёркі і лятучыя мышы. Не хапала простай ежы. Назаўсёды засталося ў памяці Фёдара, як бацька прынёс з даволі далёкай вёскі Зубкі адзін пуд бульбы і крыху хлеба. Якое гэта ўсё было смачнае!

Час ішоў. Абжыліся людзі. Прайшло дзяцінства Фёдара Хлябіча, прыйшла маладосць. Маладосць нялёгкая, працавітая. Нейкі час хадзіў ён у лес ставіць метры. Ездзіў на вывазку, пасля будаваў у Гайнаўцы чатырохсямейныя домікі. Працаваў у гуце шкла ў Нараўцы, сплаўляў дрэва па Нарве, браў удзел у забастоўках арэльшчыкаў, маршыраваў у забароненых першамайскіх паходах. У часе другой сусветнай вайны, як і ўсе жыхары Рыбакоў, аказваў дапамогу савецкім партызанам.

Будучы пасля вайны радным гміннай і павятовай рады нарадовай на працягу трох кадэнцый, заўсёды адстойваў справы сялян, жыў іх клопатамі, раіў, як іх вырашаць. Увесь час працаваў на гаспадарцы. І так жыве ён цяпер, закаханы ў стваральную працу вясковых людзей, скромны, ніколі нічым не пахваліцца, хаця часам трэба было б пахваліцца. Яшчэ да нядаўна людзі ў яго вёсцы нават не здагадваліся, што ён паэт, што піша прыгожыя вершы аб сваёй вёсцы, якая раскінулася над рэчкай Нарвай пад Белавежскай пушчай. Некалькі гадоў таму назад яго талент быў адкрыты нашым галоўным рэдактарам, і вершы гэтыя пачалі паяўляцца на старонках „Нівы“. — Колькі ж яму цяпер год? — запыталі мы. А ён нам адказаў вершам:

Ужо я сам намераў
Многа вёснаў, многа зім,
Нявесткі абедзве Веры
Дзеці маюць — дзед я ім.
Ну, вядома, як то дзеду
І для бабы ўсё раўно,
Матацыклам яшчэ еду
І сам злезу я з яго.

Міхась Хмялеўскі
Фота аўтара

ЖАНЧЫНЫ ЁСЦЬ УСЮДЫ

У Беластоцкім ваяводстве амаль кожную 4-5 гаспадарку вядуць жанчыны. І гаспадараць нічым не горш. Разам са сваімі мужамі праходзяць сельскагаспадарчую падрыхтоўку. Сёлета амаль 1000 жанчын у ваяводстве атрымае прафесіянальныя кваліфікацыі. 10 000 жанчын закончыла школы палітычнай падрыхтоўкі.

Вялікі ўплыў на актыўнасць кабет у вёсцы маюць гурткі вясковых гаспадынь (КГВ). На Беласточчыне згуртоўваюць яны звыш 35 000 членаў. КГВ прычыняюцца да інтэнсіфікацыі сельскай прадукцыі. Для адзначэння 35-годдзя ПНР члены КГВ у нашым рэгіёне абавязаліся дадаткова выгадаваць 30 000 цялят. І трэба верыць, што стрымаюць слова. **(яц)**

Лічбы і факты

Цяпер у Польшчы зменшыўся лік гледачоў у тэатрах, стабілізаваўся ў операх і філармоніях. Значна зменшыўся лік гледачоў у кіно. Напрыклад, у 1970 годзе на 1 тысячу жыхароў прыпадала 4195 гледачоў у кіно, а ў 1978 годзе — 3780 гледачоў. Найважнейшай прычынай гэтых змен з'яўляецца развіццё тэлебачання. **(яц)**

На першым з'ездзе БГКТ. З гітарай аўтарка ўспамінаў.

ных спраў, гаспадары ваяводства. Пасля заканчэння з'езду наш калектыў атрымаў два запрашэнні: на арганізацыйны з'езд украінцаў у Варшаву і ў тэатр імя А. Вянгеркі, на вялікі канцэрт, які 26 сакавіка арганізавалі ВП ТППР і рэдакцыя тыднёвіка „Пшыязнь“. Абодва запрашэнні вельмі нас цешылі.

Канцэрт у беластоцкім тэатры сапраўды быў вялікі. Выступалі мы з вядомымі варшаўскімі артыстамі: Ядвігай Пралінскай, Марыяй Хмуркоўскай, Каролем Ганушам і Збігневам Равічам. Выступаў таксама рэгіянальны калектыў песні і танца „Падляссе“. Гэтым разам не адчувалі мы прыніжанасці. Здавалася нам, што з'яўляемся добрымі артыстамі, інакш нас бы сюды не запрасілі. Вечар быў вельмі ўдачны. З вялікім кошыкам кветак, у добрым настроі, першакласным аўтобусам вярнуліся дамоў.

5 чэрвеня па запрашэнню ГП ТППР і сталічнага аддзела БГКТ ездзілі ў Варшаву. Выступілі на Бялянах і ў ГП ТППР. На Бялянах эстрада не была радыёфікавана, і выступленне было бляднае. Затое ў ГП ТППР пайшло цудоўна. Нашу новую праграму з карагодам варшавяне ўспрынялі горача.

Прайшлі два з паловай гады ад нашага першага выступлення. На нашым ліку было 199 канцэртаў. Двухсотае выступленне выпала якраз на ўрачыстасць арганізацыйнага з'езду ўкраінцаў, які адбываўся ў варшаўскім Палацы культуры і навукі. На гэтым з'ездзе, апрача нас, выступалі: рускі калектыў з Варшавы, украінскі з Бань Мазурскіх і літоўскі з Сейнаў.

Мы палічылі, што гэтым канцэртам, з увагі на месца і характар урачыстасці, годна адзначылі свой юбілей.

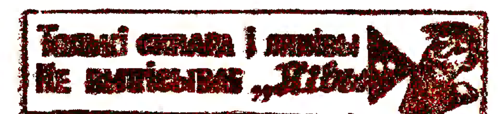

ANNA GERMAN

ФОТА ПА ЗАКАЗУ

Заказвалі:
Галіна Юзвюк з Барысаўкі, Ірэна Кузьма з Піражкоў і Еля Панфілюк з Дубіч Царкоўных.

ВЕР-НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Вы тлумачыце ўсе сны, што каму снілася, я з зацікаўленнем чытаю, бо і мне няраз здарылася сніць некаторыя сны і я ўжо ведаю, што сон абазначае. А ўсе вашыя адказы я калекцыяную. Я хачу вам расказаць, што ў сне здарылася аднаму чалавеку. Лёг ён спаць з жонкаю ў ложак і сніцца яму, што знайшоў скарб (многа золата), але не мог яго забраць дахаты, бо людзі ўбачаць. Бедаваў, куды падзець, як схаваць, каб ніхто не забраў, а ночччу каб самому прыйсці і забраць. І тут распачаў дзерці рукамі зямлю, выдзер яму, улажыў скарб, насунуў наверх зямлі, прыгладзіў, каб не было знаць і, каб ніхто не здагадаўся, што там схаваны скарб, давай наверх паскудзіць. Стогне, як можа, аж жывот трашчыць. У гэты час прачнулася жонка і чуе, што смярдзіць на цэлую хату, ды давай крычаць: „Язэп, уставай, што ты гэта робіш?“ А ён у сне адказвае: „Ціха, маўчы, гэта будзе ўсім дзецям і дзецеранятам“. Напішыце, ці калі сніцца скарб чалавеку, то можа яго спаткаць такая прыкрасць...

Э. Ш.

Э. Ш.! Таму чалавеку, Язэпу, прыснілася такое, бо нанач замнога наеўся, а ўначы на двор бегаць не хацелася. Вось у яго падсвядомасці і ўзнік вобраз скарбу, на які абавязкова трэба нарабіць, каб яго ніхто не знайшоў. Сам сабе ўва сне дапамог, бо інакш бы сумленне не дазволіла...

Астрон

Дарагое „Сэрцайка“! Мне 18 год. Жыву я на вёсцы, а вучуся ў агульнаадукацыйным ліцэі. Два гады таму назад пазнаёмілася з хлопцам з суседняй вёскі. Кахаем адно другое, за два гады мы ані разу не пасварыліся. Жывем, як муж з жонкай, я не ўмела яму адмовіць, але, на шчасце, нічога дрэннага не здарылася. Аднак я гэта вельмі перажываю. Майму хлопцу 20 год, завецца Міхал. Мае бацькі кажуць, што я вельмі маладая. Гэта праўда, бо я ж пачала з ім хадзіць у 16 год. Міхал закончыў завадовую школу і далей не вучыцца, хаця я яго намаўляю. Працуе разам з бацькамі на вёсцы. Жывуць вельмі багата. Але ён невялікі (роўны са мной). Я хацела б высокага хлопца. І тое, што ён не вучыцца далей, мне вельмі не падабаецца. Раней я нічога гэтага не бачыла. А цяпер я ўжо так уцягнулася, што хаця ведаю, што пакінуць яго мне трэба, не магу. Нават спрабавала, але не выходзіць. Ён сказаў, што я яго — і канец. Ён перакананы, што мы пажэнімся, але я думаю, што, мусіць, не. Ці нічога кепскага не будзе, калі мы расстанемся, хаця мы і пазволілі сабе замнога? І ці я змагу выйсці замуж за другога? А можа не пакідаць Міхала, бо ж ён вельмі добры і мне і людзям, і прыгожы. Ну і багаты, хаця гэта мне не найважнейшае. Мне бацькі таксама ўжо ўсё прыгатавалі ў пасаг, нават самаход. Але я хачу вучыцца, хачу ісці ў вуз, а ён вучыцца не хоча. Што рабіць?

Аля з Беласточчыны

Аля! Ты вельмі рана закахалася, пазволіла сабе замнога, а цяпер шкадуеш, але што ж — страчанага не вернеш. Але ўжо так не ўбівайся. Не такое яно ўжо ў жыцці важнае. Добра, што хоць цяжарнасцю не закончылася. Я не раз перасцерагала маладых дзяўчат, каб былі асцярожнымі, бо такое ранняе каханне не трывалае. І я бачу, што і ў цябе яно пагасае. Гаворыць аб тым і тое, што ты ўжо пачынаеш дашукоўвацца ў Мішы адмоўных бакоў. Пакуль што вучыся, старайся паступіць у вуз, намаўляй і Мішу да навукі. А ці пачуццямі астанешся ты з Мішам, ці мо адхіляцца яны ад яго ў бок кагосьці іншага — час пакажа.

Сэрцайка

Этнаграфічнае акенца

Піліпкі. *Фота М. Шаховіча.*

Кансультацыя юрыста

ПЫТАННЕ: Т. разышоўся з жонкай, і жонка пражывае ў Шчэціне. Разводу яны не бралі. Т. знайшоў сабе іншую жанчыну. Жыў ён у прыдзеленай яму гарадской управай кватэры ў дзяржаўным доме. У 1977 г. ён памёр. Даведаўшыся пра гэта, жонка хоча заняць яго кватэру і выкінуць жанчыну, з якой ён жыў да смерці, спасылаючыся на свае правы як жонкі памершага. Пагражае падаць у суд на прымусовае высяленне. Ці прыслугоўвае ёй гэткае права?

АДКАЗ: Справа гэта не ўваходзіць у кампетэнцыю суда. Кватэрамі ў дамах, якія з'яўляюцца ўласнасцю дзяржавы, распараджаюцца жыллёвыя спулдзельні. Справа зводзіцца да таго, каму ў нашым прыкладзе прыслугоўвае права дабівацца ў жыллёвым аддзеле, каб атрымаць кватэру памершага. Калі б жонка жыла разам з мужам, то на аснове гэтага закону (арт. 9 п. 3 жыллёвага права) яна была б арандатарам кватэры, хоць бы кватэра была прыдзелена толькі мужу. Пасля смерці мужа кватэра належала б ёй без патрэбы звяртацца ў жыллёвы аддзел. У нашым прыкладзе жонцы гэткае права не прыслугоўвае. Згодна з арт. 691 цывільнага кодэксу, пасля смерці наймальніка кватэры ўступаюць у адносіны найму асобы, блізкія яму, але толькі тады, калі яны пастаянна з ім пражывалі. І на гэтай аснове жонка не мае права на кватэру. Паводле жыллёвага права (арт. 8); да асоб, блізкіх наймальніку, залічваюцца таксама асобы, якія фактычна былі ў сумесным жыцці. На гэтай аснове жанчына, якая жыла разам з Т., мае права дабівацца прыдзелу кватэры.

Кутак карысных ведаў

ПРА ДЫЭТУ НА ВЯСНУ

Веснавое сонца асвятляе нашыя шэрыя пасля зімы твары. Усе мы адчуваем нейкую стомленасць, ходзім быццам сонныя. Як дапамагчы свайму арганізму? Што есці, каб мець сапраўды веснавы выгляд?

На гэта спецыяльнай дыэты няма. Аднак ёсць адна неабходная ўмова, калі хочам рэгенераваць свой арганізм. Трэба даць яму больш вітамінаў, а асабліва вітаміну С. Асабліва бедны арганізм вітамінамі якраз у ранневеснавы перыяд, а паколькі вітамін С з'яўляецца неабходным у большасці працэсаў абмену матэрыі, то недахоп яго спрыяе аслабленню арганізму, соннасці і слабай ахвоце да працы. Усё гэта ўплывае таксама некарысна на выгляд чалавека. Таму, пры нармальным рацыянальным харчаванні трэба асаблівую ўвагу звярнуць на ўваходзячую на рынак зялёную гародніну: салату, зялёную цыбулю, пятрушку і г.д. У некаторых выпадках, параіўшыся з лекарам, варта дапамагчы арганізму яшчэ і таблеткамі вітаміна С.

Сокі з фруктаў і гародніны, якія ёсць у продажы могуць толькі дапаўняць свежую крыніцу вітаміна С. Пры складаным працэсе прадукцыі гэтых сокаў вельмі нетрывалы вітамін С у значнай ступені прападае. Таму лепш было б купіць сокавыжымачку і штодзень выпіваць шклянку свежага соку з морквы, яблыкаў (а калі можна, дык дадаць лімона ці апельсіна).

Неабходны таксама рух на свежым паветры, каб арганізм атрымаў неабходную колькасць кіслароду, а твар загарэў.

Такім чынам праца на паветры або шпацыры плюс вітаміны, — усё гэта прынясе нашаму арганізму добрыя вынікі.

Не значыць гэта, што трэба зусім забыцца аб бялках. Усё ж асновай каларыйнага харчавання з'яўляецца поўнавартасны жывёльны бялок. З'яўляецца ён будаўнічым матэрыялам для існавання нашага арганізму і асновай яго адпорнасці.

Эскулап

ЦІКАВІНКА

Амерыканскія антраполагі знайшлі на паўночным захадзе Кеніі старажытную астранамічную абсерваторыю. Згодна з паведамленнем вучоных, яе ўзрост каля 2.300 гадоў.

Вучоныя знайшлі 19 базальтавых калон вышынёю прыкладна ў 50 сантыметраў. Праведзеныя вымярэнні паказалі, што калоны арыентаваны на буйныя зоркі і сузор'і. Пры гэтым дапушчаныя памылкі ў вызначэнні размяшчэння зорак былі вельмі нязначныя.

ТАЙНЫ ДРУГОЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ

Праз два месяцы пасля таго, як была адпраўлена тэлеграма, у якой паведамлялася аб пачатку аперацыі „План Тэрсіта“, у Кіеў нечакана з'явіўся са сваімі эсэсаўцамі сам Вільгельм фон Кюнсберг. На сваіх „опелях“ і „мерседэсах“ яны імчалі па гораду, як угарэлыя, выццём сірэн патрабуючы ўступіць ім дарогу. Вечарамі праседжвалі, страшэнна п'яныя, у рэстаранах і афіцэрскіх казіно „нур фюр дойчэ“.

Затое днём старанна працавалі. Фон Кюнсберг рыскаў па кіеўскіх музеях і цэрквах, індэнтыфіцыруючы па праспектах і інфарматарах, прывезеных з Берліна, і па ведамасцях, складзеных Палінай Аркадзьеўнай Кульжэнка, каштоўныя творы мастацтва. Першымі былі ўзяты на прыцэл Кіеўская Лаўра, затым Музей майстроў заходняга мастацтва і багатая калекцыя графікі. Следам за гэтым немцы прыступілі да ўпакоўкі нарабаваных шэдэўраў. Гэтым займаліся выключна эсэсаўцы фон Кюнсберга, апасаючыся сабатажу ўкраінскіх работнікаў. Доступ да твораў мела толькі Кульжэнка і яе правая рука Юрый Колеў.

Аднойчы Юрый Колеў у гутарцы з фон Кюнсбергам паведаміў, што па сутнасці ўсё гатова.

— Застаўся толькі тэхнічны бок справы, — гаварыў ён. — Упакоўка, падрыхтоўка транспарту і адпраўка.

— Цудоўна, толькі не забывайце, што нас яшчэ чакае работа ў Мінску, Харкаве і шэрагу іншых гарадоў. Як падумаю аб тым, мурашкі паўзуць па скуры, — азваўся фон Кюнсберг. — Работы яшчэ на некалькі тыдняў.

— Асабліва Харкаў, — заўважыла Кульжэнка. — Да вайны ён быў буйным цэнтрам культуры. Там знаходзіцца карцінная галерэя заходнееўрапейскіх і рускіх мастакоў. На пераўчот пойдзе некалькі дзён.

— Давайце махнём на некалькі дзён у Харкаў, — звярнуўся фон Кюнсберг да Колева. — Я вазьму з сабой дваіх людзей, астатнія няхай упакоўваюць кіеўскія экспанаты. Пад наглядам пані дырэктара, — галантна пакланіўся ён Кульжэнка.

— Сёння пятніца, ну што ж, выедзем у панядзелак раніцай. Панядзелак — дрэнны дзень. Пасля суботняга і нядзельнага адпачынку чалавек вельмі лянівы і не мае асаблівага жадання працаваць. Адтуль мы выедзем у пятніцу раніцай, каб быць у Кіеве.

— Гэта праект ці канчатковае рашэнне? — спытаў Колеў. — Мне трэба падрыхтавацца ў дарогу. Калі жывеш халасцяком, самому трэба аб усім клапаціцца.

— Вядома, рашэнне. Мы ўжо даўно павінны там быць. Чым раней, тым лепш. Невядома, што там адбываецца.

ВЫКРАДАННЕ

Гэта было ў чацвер. Раніцай Кульжэнка, як заўсёды, прыйшла ў бюро, каб прагледзець карэспандэнцыю. Праз некалькі мінут у кабінет зазірнула сакратарка.

— Да вас прыйшлі двое немцаў, — шапнула яна. — Не сказалі, навошта. Напэўна, нейкая сакрэтная справа.

— Скажыце, каб увайшлі.

Праз мінуту ў кабінет увайшлі двое ў скураных плашчах і тырольскіх капелюшах.

— Вы пані дырэктар Кульжэнка?

— Так, я. Сядайце, калі ласка.

— Гаўптштурмфюрэр Бломбе і гаўптштурмфюрэр Гольдэр. Мы з палітычнай паліцыі, — прадставіліся яны, абышоўшы маўчаннем яе запрашэнне.

У першую мінуту яна спалохалася. Пабляднела і, з цяжкасцю падбіраючы словы, пачала апраўдвацца:

— Я супрацоўнічаю з штурмбанфюрэрам Вільгельмам фон Кюнсбергам, упаўнаважаным міністэрства рэйхсфюрэра СС Генрыха Гімлера і рэйхслейтэра Альфрэда Розенберга. Пан фон Кюнсберг выехаў на некалькі дзён па тэрміновых службовых справах, і я яго замяшчаю.

Яна хацела любой цаной узняць сабе цану ў іх вачах. Яна добра ведала, што палітычная паліцыя і гестапа — гэта фактычна адна арганізацыя, і, бадай, тая першая нават больш важная.

— Так, мы ведаем аб паездцы фон Кюнсберга і цэнім ваша супрацоўніцтва з ім, — супакоіў яе Бломбе. — Фюрэр і нямецкі народ не забудуць аб сябрах і ўзнагародзяць вас. Аднак ужо цяпер патрэбна ваша дапамога. Вы замяшчаеце фон Кюнсберга і, значыць, вы цяпер тут самы вялікі аўтарытэт.

— Я слухаю вас. Чым магу служыць? — спытала яна, канчаткова супакоіўшыся. — Сядайце, калі ласка, панове, — яшчэ раз прапанавала яна.

(*Працяг будзе*)

ТРЫБУНА чытачоў

МОЙ ЮБІЛЕЙ

Вярнуўся я са з'езду карэспандэнтаў „Нівы", сеў і задумаўся, ці добра я зрабіў, што стаў на старасць карэспандэнтам. Аж падыходзяць да мяне мае дзеткі, усе ва ўрачыстым настроі і віншуюць: „Усяго добрага, татку, здароўя, многа тэмаў для артыкулаў у „Ніву", і каб здабыў на будучы год першае месца і дачакаў наступнага юбілею — дзесяцігоддзя супрацоўніцтва з „Нівай".

Так, так, прыпомніў я сабе, ужо мінула пяць гадоў працы карэспандэнта — першы юбілей, які выпаў не найгорш.

Люблю я тыднёвік „Ніву" і падпісчыкам яго з'ўляюся больш як дваццаць гадоў. А люблю за беларускую мову, да якой прывык у маладосці, люблю гумар і сатыру і ўсе весткі, якія прыносіла „Ніва" штонядзельку.

І так, чытаючы „Ніву" ад апошняй старонкі да першай, было гэта ў 1973 годзе ў лютым, знайшоў артыкул Веры Леўчук, які падсумоўваў конкурс карэспандэнтаў „Нівы". Быў гэта першы год гэтага конкурсу. Першым карэспандэнтам быў тады Мікалай Панфілюк з Дубіч Царкоўных, а ў „Ніву" напісаў ён тады ўсяго 36 артыкулаў за год.

Ведаў я добра першага карэспандэнта і падумаў: „Што ж я горшы ад Панфілюка, ён можа пісаць у „Ніву", а я не? У Гайнаўцы столькі праблем, столькі навін! І калі рэдакцыя не будзе мець нічога супраць, паспрабую і я быць яе карэспандэнтам".

Напісаў у лютым 1973 года першы крытычны артыкул „Марнатраўства на вуліцы Ліпавай" і з нецярплівасцю чытаў кожную „Ніву", шукаючы свайго артыкула.

Праз два тыдні атрымліваю з рэдакцыі „Нівы" пісьмо, з хваляваннем адкрываю і хуценька чытаю: „Артыкул ваш напісаны добра, аддадзены ў друк, выйдзе ў бліжэйшым нумары „Нівы". Прымем вас у рады нашых карэспандэнтаў, чакаем больш навін з вашай тэрыторыі". І подпіс. З гэтым пісьмом хадзіў я, як кот з мышшу, аж мая Гануля кажа да дзетак: „Наш бацька трохнуўся, на старасць хоча стаць карэспандэнтам, пагаварыце вы, дзеткі, з ім, бо мяне зусім не слухае". А я сабе паставіў мэту, што абганю Панфілюка ў што б там не было.

Як чакаў я першага свайго артыкула ў „Ніве", так зноў чакаў падсумавання конкурсу на найактыўнейшага карэспандэнта 1973 года.

Нарэшце конкурс падсумаваны. Першае месца займае Уладзімір Хомік з Сакольшчыны, другое месца я, а трэцяе Панфілюк Мікалай.

Узрасла колькасць напісаных артыкулаў, першае месца — звыш 60 артыкулаў. Запанавала добрая атмасфера паміж рэдакцыяй і карэспандэнтамі.

Наступны год быў маёй перамогай! 72 артыкуламі здабываю першае месца! Першае месца ўтрымаў толькі адзін год. На наступны год перадаў першынства Мікалаю Няплоху з Бельска. А ў 1977 годзе першае месца здабывае Аляксандр Закройшчык з Нараўкі.

Год 1978. Думаю я сабе — вазьмуся больш шчыра за работу, трэба зноў выбіцца ў перадавікі. Горад разрастаецца, праблем розных поўна, не будзе цяжка здабыць яшчэ раз першае месца.

Падлічыў я свой дзённік пасля заканчэння года. Выслаў у рэдакцыю „Нівы" 73 артыкулы. Надрукавалі 72. Чакаю афіцыяльнага падліку.

У канцы студзеня ў „Ніве" было падсумаванне вынікаў конкурсу. Прачытаў я і аж мяне затакала! Не таму, што я заняў другое месца, а М. Панфілюк першае. Але, таму, што пераможца апублікаваў аж 109 артыкулаў! У гісторыі конкурсу таго яшчэ не бывала! Рашыў я сканцэнтраваць усе свае сілы і М. Панфілюку не паддацца! Пабачым у канцы года, хто будзе першым!

Заклікаю і вас, дарагія сябры карэспандэнты, да актыўнага супрацоўніцтва з нашай „Нівай" у гэтым годзе.

Э. Вайсковіч

ПАСЛЯ З'ЕЗДУ

НЕПРАЧЫТАНАЕ ВЫСТУПЛЕННЕ

Наш карэспандэнт Эдвард Шчасновіч на прычыне суровай і снежнай зімы не змог прыехаць на з'езд карэспандэнтаў, але прыслаў падрыхтаванае на гэты з'езд выступленне. Друкуем яго з невялікімі скарачэннямі.

Я ў сваім выступленні не вельмі маю чым пахваліцца, бо за 1978 г. апынуўся на дзевятым месцы, але ўсё ж прагрэс ёсць, бо ў 1977 годзе быў на 16 месцы. На маіх чатырнаццаць публікацый у „Ніве" паявілася сем адказаў на крытыку, гэта значыць 50 працэнтаў, значыць крытыка была патрэбная. Праўда, замала я пішу, але каб штонебудзь напісаць, трэба сюды-туды пайсці, сям-там пабываць, а седзячы ў хаце нічога не ўбачыш. Усяго толькі, калі цябе які бюракрат „пакрыўдзіць, або гаршка ці чаго іншага няма дзе купіць, тады хапаешся за пісульку ды шрайбсліш аб сваёй бядзе. Але чужой бяды седзячы ў хаце не ўбачыш.

Як я „Ніву" чытаю? Найперш пацікаўлюся, што будзе праз тыдзень у „Ніве", потым прачытаю загалоўкі ўсіх артыкулаў і хто іх напісаў, тады чытаю „Трыбуну чытачоў" і „Адказ на крытыку", затым ідзе „Дзядзька Квас", „З маёй званіцы", „І так бывае", потым „Ніўку", а рэшту чытаю, калі час дабяру. Бывае, што ўсяго і не прачытаю, бо выпісваю яшчэ іншыя газеты і больш люблю чытаць, як пісаць. Да чытання я не лянівы і люблю чытаць нашу „Ніву". Я і днём, а больш увечары чытаю жонцы і сваім дзецям. Ага, чытаю я яшчэ ў „Зорцы" „Вясёлы куточак", „Адгаданку" і „Пазнаёмімся". А там, бачу, што шмат дзяцей з заграніцы хочуць перапісвацца з нашымі дзеткамі. Ды гэта добра, што „Зорка" вядзе такую рубрыку. Няхай школьнікі здаровыя дружаць.

Яшчэ некалькі слоў да рэдакцыі. Хачу прызнацца, што я ўжо хацеў перастаць пісаць у „Ніву". Але зноў падумаў: тут ужо ўсіх пазнаў, усе такія мілыя, прыемна з вамі пагаварыць, а найлепш наша пані Вера патрапіць з кожным пагаварыць. І зрабілася мне шкада расставацца з вамі, ды давай далей пісаць.

На заканчэнне я хачу запрапанаваць, каб „Ніва" каштавала залатоўку і была большая. Яшчэ хачу падказаць адну рэч. Часам напішаш артыкул, ды няма ў чым выслаць, няма ндзе канвертаў. Добра было б, каб рэдакцыя купіла пару сот канвертаў і выслала карэспандэнтам па некалькі штук коштам належнасці за напісаны ў „Ніве" артыкул. На гэтым канчаю.

Э.Ш.

ЛІСТ ДА СЯБРЫ

Прачытаў я ў „Ніве" ад 11 лютага ліст Мікалая Панфілюка. Ён прынёс мне велізарную радасць, тым большую, што неспадзяваную. Сардэчна ўсім за яго дзякую. Ён мяне глыбока парушыў і дадаў радасці жыцця; паглыбіў маю веру ў праўдзівасць маіх правілаў жыцця.

Да майго гэтага пісьма далучаю другое — да майго сябры М. Панфілюка, з просьбай: перадайце яму. Прабачце, калі ў маёй пісаніне ёсць памылкі, але беларускай мове вучыўся я толькі два гады (1939/40 і 1940/41 ў савецкай школе ў Глыбокім).

Дзякую сардэчна за каляндар, у ім ёсць надта цікавыя матэрыялы. Вельмі мяне зацікавіў артыкул „Беларускія рысы". Я цалкам згаджаюся з У. Караткевічам. Асаблівую радасць прынёс мне ўрывак на старонцы 223: „...На паўночны ўсход ад Нарачы ў раёне Дунілавіч, Шаркаўшчыны, Глыбокага (аўтар падкрэсліў назву Глыбокага), даўгалетніх больш, чым у Абхазіі, пад Ачамчырамі..."

Гэта першы раз у жыцці сустрэў я ў кніжцы заметку, і пазітыўную, пра маю родную зямлю! Гэта мяне вельмі абрадавала. У санацыйнай школе да вайны мы вучыліся пра Варшаву, Кракаў і іншыя гарады, але я хацеў вучыцца і чытаць пра Глыбокае і Шаркоўшчыну. Хацеў спяваць пра Дзвіну і Дзісну. І тады ў маёй галаве вучня пачатковай школы нарадзілася думка, што я сам напішу кніжку пра Глыбоцкую зямлю. Толькі цяпер знайшоўся час на гэта. Ды лепш позна, чым ніколі. Я не філолаг і баюся, ці належным чынам выканаю свае намеры. Але, так думаю сабе, буду папраўляць, дзе што не так. Якуб Колас таксама ж два разы рэдагаваў „Сымона-Музыку".

Здаецца мне, што наша супольная задача — пераканаць беларусаў ва ўсёй Польшчы, што павінны яны ганарыцца сваімі нацыянальнымі рысамі. Даўней паны гаварылі, што беларус — гэта хам, таму і не прызнаваліся беларусы да сваёй нацыянальнасці. Ды цяпер і ў БССР, і ў Народнай Польшчы беларусы маюць сваю інтэлігенцыю — паэтаў, пісьменнікаў, журналістаў, інжынераў і вучоных. Я ганаруся, што маё роднае Глыбокае развіваецца, што ўвайшла ў яго прамысловасць, што прыгожа адбудаванае. „Песняры" вядомы ва ўсім свеце. Лічу, што ўсе беларусы павінны поўнасцю ўключыцца ў наша агульнанароднае развіццё і смела прызнавацца да сваёй беларускасці.

Яшчэ думаю аб адным. Ці не знойдуцца здольныя людзі, якія стварылі б хоць бы 6-8-асабовы беларускі эстрадны калектыў, які б прадстаўляў Беласточчыну. Ведаю, што на фестывалях і розных конкурсах выступае шмат беларускіх калектываў. Можна было б з іх выбраць найбольш здольных і паслаць іх, каб расслаўлялі беларускую песню і беларускае слова. Скажаце, што даўно самі аб гэтым думаеце, але так хочацца мне падагнаць вас, не гневайцеся за гэта.

Шлю ўсёй рэдакцыі прывітанні. Цалуся, што пазнаёміўся з календара з Ф. Хлябічам, і яму прывітанні перадайце. З зацікаўленнем чытаю ўспаміны Мушынскай і ўсе артыкулы М. Гайдука.

Тамаш Кірылаў,
Легніца

А цяпер на згодзе Мікалая Панфілюка, нашага карэспандэнта, друкуем ліст да яго:

Мікалаю Панфілюку за пасрэдніцтвам „Нівы". Вельмі паважаны зямляк! Сёння я атрымаў „Ніву" № 6 ад 11 лютага. У „Трыбуне чытачоў" я прачытаў ваш ліст. Гэта для мяне вялікая неспадзеўка і радасць. Вельмі дзякую вам за цёплыя братэрскія словы. Дзе б мы не былі, беларусы, павінны ганарыцца сваёй культурай і дабратой сваёй душы, нашымі нацыянальнымі рысамі — працавітасцю, вытрымальнасцю, сумленнасцю, шчырасцю, гасціннасцю...

Я вас віншую з вашай працавітасцю — перамогай у конкурсе „Карэспандэнт 1978 года". Жадаю вам усяго найлепшага ў жыцці і грамадскай працы і каб не аддалі свайго дастойнага звання „Першага" і ў 1979 г.

Прыміце, мілы зямляк і ваша сям'ейка, гарачыя прывітанні ад мяне і маёй сям'і. З вялікай прыемнасцю я пазнаёміўся б з вамі. Можа калі сустрэнемся ў рэдакцыі нашай дарагой „Нівы"?

Ваш зямляк **Тамаш Кірылаў.**

Завеяла, замяло...

Зіма цяжкая. Снегу многа. Ад нашых карэспандэнтаў плывуць весткі аб розных цяжкасцях. Вырашылі мы падрыхтаваць некаторыя галасы ў гэтай справе пад супольным загалоўкам. Пакуль матэрыялы гэтыя друкаваліся (цыкл нашага тыднёвіка доўгі), некаторыя справы маглі вырашыцца. Але важна, каб з усяго сказанага вывесці навуку на будучыя зімы. Некаторыя факты, пра якія гавораць карэспандэнцыі, заслугоўваюць на назву занядбанняў.

*

Завеяла, замяло кузаўскую вуліцу ў Чаромхаўскай гміне. Яшчэ не памятаю, каб у такім выглядзе была наша вёска. Коні з фурманкамі западаюцца па жывот, а чалавеку аднаму цяжка вылезці са снегу. А людзям трэба хадзіць на работу, дзецям у школу. І ніхто не падумае, каб ачысціць вуліцу. Кузаўцам лепш, відаць, корпацца ў горбах снегу, як узяць лапату і пракапаць дарогу. Ёсць жа і распараджэнне, якое гаворыць, што кожны грамадзянін павінен раскапаць вуліцу насупраць свайго сяліба.

Мясцовыя ўлады павінны сурова прыпомніць аб гэтым солтысам вёсак, а тыя жыхарам. Прывыклі мы занадта аглядацца на машыны, а іх у гмінах няма. Але парадак павінен быць і аб гэтым трэба ўсім памятаць. (ус)

*

Цяжкая ў гэтым годзе зіма. Як пачалася ў Навагоднюю ноч, так і да Грамнічнай не спусціла з тону. Снегу навaліла на раўніне да метра і вышэй.

Але ў Гайнаўцы на ўсіх галоўных вуліцах рух машын не затрымаўся ні на дзень. Рэгулярныя былі пастаўкі прадуктаў у крамы. Ездзіла „хуткая дапамога" і быў утрыманы поўны рух між усімі прадпрыемствамі горада.

Трэба сказаць, для нашай пахвалы, што ў нас ачышчэнне са снегу горада лепшае, чым у Бельску, а нават у Беластоку. Заслуга тут вялікая нашага Прадпрыемства камунальнай і жыллёвай гаспадаркі і яго рабочых, якія круглыя суткі пільнуюць парадку ў горадзе.

Э. Вайсковіч

*

Дапамагайце дзікім птушкам пражыць да вясны! Каля мае сядзібы крупіца курапаткі. Як было менш снегу, дабіраліся да зямелькі і шукалі ежы, як снегу прысыпала больш, не змаглі і таго. Я пачаў ім сыпаць збожжа. Курапаткі прызвычаіліся да мяне і як нясу збожжа, то не ўцякаюць. Ды тут і бяда выйшла. На курапатак пачаў нападаць ястраб. Было 8 штук — засталося 6. А два разы я абараніў. Пачалі курапаткі хавацца ў платы і да будынкаў прыбягаць. Тут зноў кот зачаўся і хацеў схапіць, але я і тут абараніў. І так далей кармлю. Прызначыў ім 50 кг збожжа.

А як прыгожа паглядзець, як яны збіраюць зярняты, як адганяюць сарокаў і варонаў, бо і тыя прылятаюць, каб пажывіцца. Калі ўжо наядуцца, адыходзяць, а на іх месцы паяўляюцца вароны, сарокі ды птушкі з жоўтымі воламі, мы іх называем смецюшкі і пстрыкі.

Мой заклік да ўсіх чытачоў „Нівы": не шкадуйце пару кілаграмаў збожжа, праз гэта не збяднееце, а дапаможаце бедным птушкам перажыць крытычны час. Яны вас узнагародзяць, нішчачы шкодных насякомых, як, напрыклад, стонку.

(эш)

*

1 лютага г.г. ехаў я цягніком з Гайнаўкі ў Беласток на з'езд карэспандэнтаў „Нівы". Замест ехаць дзве гадзіны — ехаў чатыры. Так завеяла дарогу, што ў некаторых месцах ледзь праехалі.

Можа чыгунка была б не так завалена снегам, каб дарожная чыгуначная служба лепш рыхтавалася да зімы. Вось прыклад. Перад самай Страблай, едучы з Гайнаўкі, на адрэзку пайкіламетра, каля чыгункі стаяць у кучы снегавыя шчыты, якія ў свой час не былі расстаўлены, каб затрымлівалі снег. Далей за Зімнохай паставілі калкі, але не паставілі шчытоў. Хачу выясніць, што адрэзак гэтай чыгункі належыць да бельскага аддзела ПКП.

Э. Вайсковіч

*

Даўно не было такой зімы. Мароз пячэ і пячэ, а снег валіць і валіць. Вядома, у гарадах і на важнейшых дарогах яго разгортваюць, але назаўтра ён зноў нападае.

Калі аднак дома сядзець і ўсё ёсць, то яшчэ паўбяды. Бяда пачынаецца, калі выбярэшся ў дарогу.

15 лютага я выбраўся на станцыю, каб паехаць поездам у Беласток. Калі зайшоў на станцыю, там было многа народу. Узяў і я білет у Беласток, а нават і назад. У 7.46 павінен быў прыйсці поезд з Гайнаўкі. Але прыйшла гадзіна дзесятая, а яго ўсё не было. Прыйшоў поезд з Беластока на Седльцы. Ён быў засыпаны снегам і, хаця меў два паравозы, было відаць, што яму цяжка. Пайшоў я ў касу і здаў свой білет. Але адышоўшы ўжо дахаты некалькі метраў, убачыў, што прыехаў доўгачаканы поезд. Я хуценька вярнуўся, купіў зноў свой білет і сеў у поезд. Была гадзіна 10.30. Але далёка мы не заехалі, толькі ў Райск. Там, як поезд затрымаўся, дык далей не змог прайсці. Мы прасталі каля двух гадзін, пакуль далі паравоз з Бельска, які дапамог нам даехаць да Лявіцкіх. Там паравоз адчапілі, а наш поезд з адным паравозам не рушыўся з месца. А была ўжо гадзіна 14. У Лявіцкіх мы прастаялі яшчэ з паўтары гадзіны, пакуль не ішоў поезд з Беластока ў Бельск. Тады пасажыры з бельскага поезда пераселі на той поезд і вярнуліся дамоў. Была гадзіна 16.30.

М. Мятвеюк

ДАПАМОГ

Ён адарваўся ў мяне якраз перад святам — перад Восьмым сакавіка. Ад белай кашулі, якую трэба было заўтра надзяваць. Маню сваю турбаваць не стаў — у яе і на кухні спраў нямала. Вырашыў даказаць ёй, што і мы, мужчыны, не лыкам шыты: трэба, дык справімся з кожнай жаночай работай. Нават гузік прышыем. Толькі — дзе ж яго знайсці, той гузік?

— Каля люстра, у шуфлядзе! — падказала Маня, замешваючы на кухні цеста.

— А ніткі дзе?

— Там жа і ніткі...

— Няма, ей-богу, няма...

— Ды паглядзі лепей, — адзываецца Маня, — бо ў мяне рукі ў цесце!..

— А іголка дзе?

— У падушачцы...

— А падушачка?

— Госпадзі! Там жа, побач!

Знаходжу іголку. Зараз мы працягнем нітку... Ёсць, працягнулі.

— Маня, чуеш, іголка чамусьці ў гузік не лезе!

— Танчэйшую вазьмі!

— Дзе?

— Там жа, у падушачцы!

Прышываю. Хай ведаюць нашых! Падумаеш, вялікая справа прышыць гузік... Не святыя гаршкі лепяць... Ой!

— Што здарылася? — пытае Маня.

— Укалоўся...

— Вазьмі напарстак.

— Абыйдуся без яго. Не святыя гаршкі лепяць... Шабаш. Закончыў!

Смокчучы ўколаты палец, іду на кухню. З гордасцю паказваю сваю работу.

— Паглядзі, Маня.

Маня глядзіць і вочы яе акругляюцца.

— Госпадзі, яшчэ і тут задаў работы!

— Якой работы? Я ж прышыў...

— Ён прышыў! То ж гузік з маёй кофтачкі! Які ж дурань да белай кашулі прышывае чырвоныя гузікі!

— Дык што, адрэзваць?

— Я табе адрэжу! Не чапай, я сама пазней усё зраблю. А ты лепш вынесі смецце!

Я бяру вядзерца і моўчкі пру да сметніка. Нічога, хоць тут вось дакажу, што і мы, мужчыны, не лыкам шыты.

Нэля Касянчук

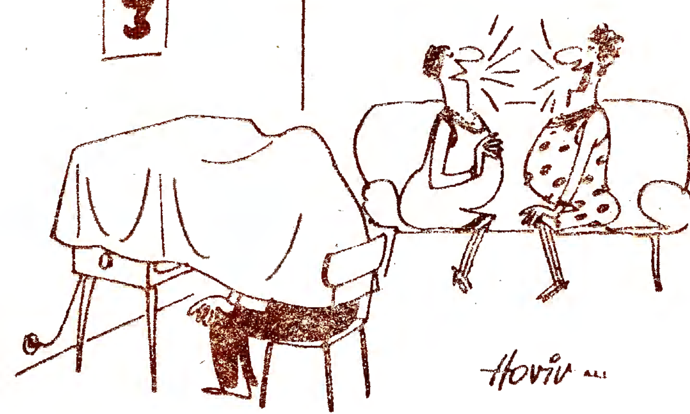

...Рад бы ў рай, ды грэшніцы не пускаюць.

НІЎКА

МІНІВЕРШЫ

ВІНАВАТЫ... ВЕЦЕР

І хто не ведае дзяўчат-спакусніц!
Адну іх звычку кожны мог прыкмеціць:
Пасля спаткання вусны ў іх
прыпухнуць,
Яны ж у гэтым вінавацяць вецер.

М. Вярышчін

ТРЭЦІ ЛІШНІ

Калі зрабіўся Жора зяцем,
Не стала месца цешчы ў хаце:
Бубніў штодня ён жонцы Ганне,
Што трэці лішні пры каханні.

Пятро Рабро

СІЛА ВОЛІ

Сяброўцы
Ганна цераз двор крычыць:
— Мой Павел
кінуў назаўжды курыць!
— Што ты гаворыш?
Вось дык малайчына! —
здзіўляецца той навіной
жанчына. —
На гэта трэба многа сілы волі.
А Ганна:
— У мяне яе даволі.

У. Мацвеенка

АШЧАДНЫ

Рэктар Задрыпуніверсітэта праглядзеў каштарыс, які яму прынёс дэкан фізічнага факультэта, і ўздыхнуў.

— Чаму гэта фізікі заўсёды патрабуюць такое дарагое абсталяванне? — сумна сказаў ён. — Вось факультэт матэматыкі просіць грошы толькі на паперу, алоўкі і ласцікі. — І, падумаўшы, ён дадаў: — А філасофскі факультэт яшчэ лепш. Ім нават ласцікі не патрэбны.

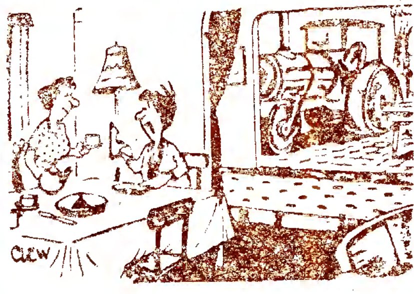

— Пірог проста цудоўны, пані Задрыпкоўская! Як вы робіце такое тонкае цеста?

ХВАЛЬКО

— Дапамажыце! Дапамажыце! Тану! Я не ўмею плаваць!

— Я таксама не ўмею плаваць, — адказвае Кастусь з берага, — але чаму аб гэтым трэба так крычаць?!

ПАШЧАСЦІЛА

— Мне вярнулі з пральні кашулі з прышытымі чужымі гузікамі.

— Вам яшчэ пашчасціла. Мне вярнулі гузікі з прышытымі да іх чужымі кашулямі!

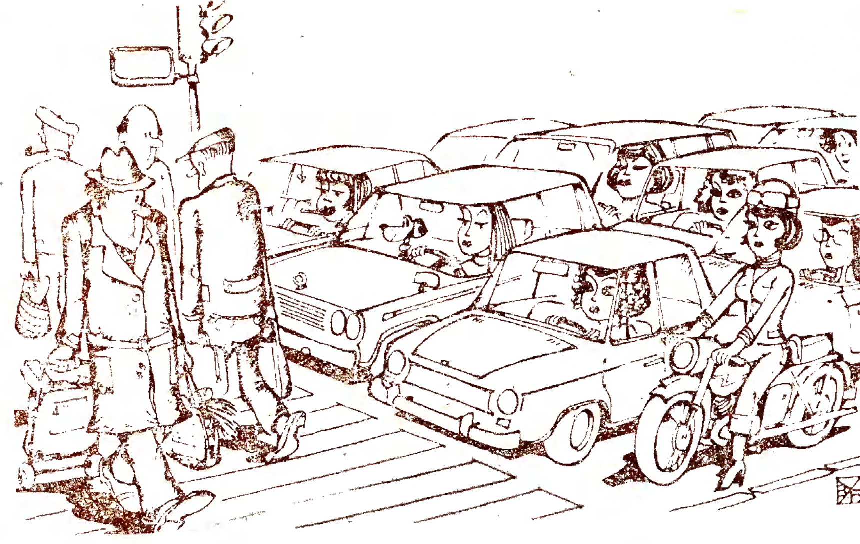

Цуды на кожным кроку.

СЯМЕЙНАЕ ЖЫЦЦЁ

— Я чуў, што ты разводзішся з жонкаю...

— Так, бо яна заўсёды ходзіць па рэстаранах і буфетах.

— А што, хіба яна п'е?

— Не, яна ўвесь час шукае мяне.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Падарожнік, які вярнуўся з працяглай паездкі, апісвае свайму сябру землетрасенне:

— Гэта было нешта неймавернае! Атэль гойдаўся ў розныя бакі. Кубкі і талеркі ляталі па ўсім пакоі, а...

— Вялікі Божа! — раптам усклікнуў яго слухач. — Тваё апісанне мне сёе-тое нагадала. Я забыў адправіць пісьмо, якое жонка дала мне тры дні назад.

*

Ліфцёр у вялікім універмагу цярпліва адказваў увесь дзень на пытанні пакупнікоў. У канцы цяжкага рабочага дня адна дама спытала:

— Скажыце, а калі матор сапсуецца, мы ўпадзём уніз, або, наадварот, узляцім наверх?

— Мадам, — адказаў ліфцёр, — гэта будзе залежаць ад таго, наколькі праведнае жыццё вы вялі!

*

Амерыканскім турыстам паказваюць у Рыме фрэскі Мікеланджэла, якія ўпрыгожваюць столь храма святога Пятра.

Адзін з турыстаў пытаецца ў гіда:

— Скажыце, а як яны рабілі такія доўгія пэндзлі, што даставалі да столі?

ГУМАР З БАРАДОЮ

— Тата! Тата!

— Сынок, мы дамовіліся: калі ем — глух і нем.

Пасля абеду бацька пытае:

— Дык што ж ты хацеў сказаць сынок?

— Позна ўжо. У капусце была муха, і ты яе з'еў.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Мірасланы Рэмеш з Нурца змяшчаем песню

Gdzieś w sercu na dnie

słowa: Wojciech Młynarski
muzyka: Janusz Kruk
śpiewa grupa Dwa plus Jeden

Gdzieś w poszumie traw
Jest ścieżka nad staw
W oknach pelargonie
Obok na balkonie
Schnie koszula przez matczyne uprana dłonie

Jest jeszcze blask świec
I kaflowy piec
Ganek w dzikim winie
Gamy na pianinie
Czekasz aż pamięci rzeką
z wolna przypłynie tu
z wolna przypłynie tu

Twój pierwszy dom
Dom, gdzie dzieciństwa dniom
Stary zegar śpiewał bim, bam, bom
Mierzył czas radosny
Od wiosny do wiosny.

Hej, wiecie jak ja
Świat swe prawa ma
Tamten czas daleki
Zamknął już powieki
Nie da się dwa razy wejść do tej samej rzeki

Lecz zdarza się że
Gdzieś w sercu na dnie
Coś dziecinnie nuci
Szary dzień odsmuci
Chroń tę nutkę złotą chociaż wiesz że nie wróci już

Twój pierwszy dom
Dom gdzie dzieciństwa dniom
Stary zegar śpiewał bim, bam, bom
Strzeże cię zazdrosny świat ludzi dorosłych

Gdzieś w sercu na dnie...

З „Весніка Задрыпоніі"

З ЛІСТУ КАХАНАЙ ЖАНЧЫНЕ

„Як ты можаш думаць, што пасля цябе я змагу пакахаць іншую жанчыну? Цяпер я іх усіх ненавіджу!"

З ВЫСТУПЛЕННЯ ГАПКІ

Хай мужчыны фізічна мацнейшыя, затое ў іх не хапае аднаго рабра.

КУРЁЗЫ

У ШТАНАХ І... БЕЗ ШТАНОЎ

У апошнія гады паўсюдна сталі захапляцца адзеннем, пераважна штанамі з джынсавай тканіны, радзімай якой з'яўляецца Францыя. А вось дзялкам з Лос-Анджэлеса стала крыўдна, што прыярытэт вытворчасці самага моднага матэрыялу належыць не ім. І яны вырашылі пераплюнуць першых аўтараў модных джынсаў, зрабіць нешта такое, што сапраўды можна было б назваць крыкам моды. Так на свет з'явіліся штаны з найноўшага пластыку, якія могуць закрываць ад ветру і нават ад холаду, толькі не ад чалавечага вока — зусім празрыстыя штаны. Ідзе чалавек па вуліцы ў гэткім адзенні, а здаецца, ідзе зусім голы.

Заўзятым моднікам і модніцам навінка дужа прыйшлася па душы. У мэтах рэкламы мадэльершы сталі шпацыраваць у такім выглядзе ў самых людных месцах. Рэклама падзейнічала на густ пакупнікоў. Попыт на празрыстыя штаны хутка расце. За некалькі дзён у Каліфорніі было прададзена каля 30 тысяч штук джынсаў коштам па 45 долараў кожныя.

А тым, што сустракаючы маладых людзей у такіх штанах і... без штаноў на вуліцы, танцавальнай пляцоўцы, альбо ў кінатэатры, спрабуе выказаць сваё абурэнне, кампанія даводзіць у друку: празрыстыя джынсы падкрэсліваюць прыгажосць форм чалавечага цела, да таго ж не камечацца, не патрабуюць праса, добра мыюцца і клеяцца сінтэтычнымі клеямі.

Мужчыны, беражыце жанчын — гэта акружаючае вас асяроддзе!